

TNO-rapport

TNO/LS 2012 R0094

**Sport- en beweginginterventies in het onderwijs
die voortijdig schoolverlaten tegengaan of
talentontwikkeling in de sport stimuleren**

**Behavioural and Societal
Sciences**

Wassenaarseweg 56
2333 AL Leiden
Postbus 2215
2301 CE Leiden

www.tno.nl

T +31 88 866 90 00
F +31 88 866 06 10
infodesk@tno.nl

Datum	juni 2012
Auteur(s)	F.A. van den Driessen Mareeuw L.J. Harting J.D. Slinger
Aantal pagina's	45 (incl. bijlagen)
Aantal bijlagen	3
Opdrachtgever	Platform Sport, Bewegen en Onderwijs

Projectnummer 031.20550/02.14

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, foto-kopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van TNO.

Indien dit rapport in opdracht werd uitgebracht, wordt voor de rechten en verplichtingen van opdrachtgever en opdrachtnemer verwezen naar de Algemene Voorwaarden voor opdrachten aan TNO, dan wel de betreffende terzake tussen de partijen gesloten overeenkomst.

Het ter inzage geven van het TNO-rapport aan direct belang-hebbenden is toegestaan.

© 2012 TNO

Samenvatting

Dit rapport beschrijft een tweetal literatuurstudies die zijn uitgevoerd als onderdeel van het deelproject 'Effectiviteit Interventies' van het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs. *Studie A* was gericht op het inventariseren van bestaande interventies die het voorkomen van voortijdig schoolverlaten d.m.v. sport en bewegen in de schoolsetting als doel hebben en *studie B* richtte zich op interventies die het ontwikkelen van sporttalent in de schoolsetting als doel hebben. Met behulp van een nauwkeurig omschreven zoekstrategie leverde *studie A* 9 Nederlandse interventies op en *studie B* 7 Nederlandse en 5 buitenlandse interventies. Van de interventies werd informatie verzameld over doelstelling, doelgroep, methode, eigenaar, partners, materialen, uitvoering, beschikbaarheid en effectiviteit.

Op basis van de inventarisatie bij *studie A* (voortijdig schoolverlaten (VSV)) zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Er zijn meer interventies beschikbaar in Nederland die zich richten op VSV dan werd verwacht op basis van de aanmelding voor deelname aan Effectiviteit Interventies. Aangezien momenteel van geen van de beschikbare interventies informatie beschikbaar is over de effectiviteit zou het onderzoek hieromtrent in de toekomst aandacht moeten krijgen.
- Pas nadat bekend is dat een interventie de gewenste effecten tot gevolg heeft, moet worden gewerkt aan landelijke implementatie van de interventie.
- Een inventarisatie van buitenlandse interventies gericht op VSV is wenselijk, waarbij gekeken wordt in hoeverre men in Nederland kan leren van het buitenland.

Op basis van de inventarisatie bij *studie B* (talentontwikkeling in de sport (TOS)) zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Aangezien momenteel van geen van de Nederlandse of internationaal beschikbare interventies informatie beschikbaar is over de effectiviteit, zou het onderzoek hieromtrent in de toekomst aandacht moeten krijgen.
- Nederlandse talentontwikkelingsinterventies richten zich voornamelijk op het vergemakkelijken van het combineren van sport en onderwijs voor reeds geïdentificeerde talenten. In buitenlandse interventies wordt ook aandacht besteed aan de identificatie van sporttalenten. Deze bredere benadering van TOS, tezamen met andere aandachtspunten zoals een gedegen bewegingsonderwijs, zouden kunnen bijdragen aan het stimuleren van het ontwikkelen van sporttalenten.

Summary

This report describes two literature searches, which are executed as part of the project 'Effectiviteit Interventies' ('Effectiveness of interventions'), which is, in turn, part of the Platform Sports, Physical Activity and Education. The objective of *Study A* was to map existing school based interventions that aimed to prevent school dropout by using physical activity and sport activities. The objective of *study B* was to map school based interventions that stimulated talent development in sports. *Study A* resulted in 9 Dutch interventions, whereas *Study B* resulted in 7 Dutch and 5 foreign interventions. For each intervention, information on the following topics was collected: objective, target group, method, owner, partners, materials, execution, availability and effectiveness.

Based on the search of *study A (prevention of school dropout)*, the following recommendations are formulated:

- The number of available interventions focusing on the prevention of school dropout using sports was higher than expected beforehand. Since no information is available about the effect of the interventions, future research should focus on effectiveness.
- Only if effects of interventions have been proven, interventions may be implemented on a national scale.
- A study identifying foreign interventions aimed at preventing school drop out is desirable, in order to provide more knowledge on how this kind of interventions should and can be performed in the Netherlands.

Based on the search of *study B (talent development)*, the following recommendations are formulated:

- Since no information is available about the effect of the interventions, future research should focus on effectiveness.
- Dutch interventions aiming at talent development mainly focus on optimising the opportunities for talents to combine their sports and school careers. In foreign interventions talent development is seen from a broader point of view, in which the focus also lies on the identification of sports talents in schools. This broader view has a potential to stimulate talent development in the Netherlands.

Inhoudsopgave

	Samenvatting	2
	Summary	3
1	Inleiding	5
1.1	Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs	5
1.2	Doelstelling	6
1.3	Leeswijzer	6
2	Methode	7
2.1	Literatuurstudie	7
2.2	Verzamelde gegevens	9
3	Resultaten <i>Studie A</i> ‘Preventie voortijdig schoolverlaten’	11
3.1	Overzicht interventies VSV	11
3.2	Kenmerken gevonden interventies	11
4	Resultaten <i>Studie B</i> ‘Talentontwikkeling in de sport’	16
4.1	Nederlandse interventies talentontwikkeling in de sport	16
4.2	Buitenlandse interventies talentontwikkeling in de sport	21
5	Conclusie en aanbevelingen	25
5.1	Conclusies en aanbevelingen <i>Studie A</i> (Voortijdig schoolverlaten)	25
5.2	Conclusies en aanbevelingen <i>Studie B</i> (Talentontwikkeling in de sport)	26
5.3	Tot slot	26
6	Referenties	28
	Bijlage(n)	
	A Beschrijving gevonden interventies voortijdig schoolverlaten	
	B Beschrijving gevonden interventies talentontwikkeling in de sport <i>Nederland</i>	
	C Beschrijving gevonden interventies talentontwikkeling in de sport <i>buitenland</i>	

1 Inleiding

1.1 Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs

In het beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs, in 2008 geïnitieerd door de ministeries van OCW en VWS, wordt gestreefd naar meer sportdeelname en beweging door de schoolgaande jeugd (4 tot 23 jaar). In het beleidskader wordt uiteengezet hoe de verbinding tussen sport en onderwijs versterkt kan worden en hoe er een meer samenhangend en dekkend sportaanbod voor de schoolgaande jeugd kan worden gerealiseerd (Ministerie VWS & OCW, 2008). Dit sluit aan bij het doel dat het kabinet zich heeft gesteld in de beleidsbrief 'de kracht van sport': *in 2012 is het percentage jeugdigen (4-17 jaar) dat aan de beweegnorm voldoet minimaal 50% ten opzichte van 40% in 2005* (Bussemaker, 2008).

Door sport- en beweeginterventies gericht in te zetten, wil het kabinet tevens bijdragen aan de preventie van overgewicht, de aanpak van voortijdig schoolverlaten en de bevordering van talentontwikkeling in de sport (Ministerie VWS & OCW, 2008). Deze doelstellingen zijn in het beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs vertaald naar een vijftal prioriteiten.

Eén van de prioriteiten is het (door)ontwikkelen van effectieve interventies in de onderwijs- en sportsector. Het deelproject 'Effectiviteit Interventies' – uitgevoerd door NISB, TNO en het Mulier Instituut - richt zich op interventies die jeugdigen van 4 tot 23 jaar als doelgroep hebben en die gericht zijn op tenminste één van de volgende doelen:

- het stimuleren van sport- en beweeggedrag;
- het verminderen van overgewicht door middel van sport en bewegen;
- het verminderen van onderwijs-(leer)achterstanden en voortijdig schoolverlaten (VSV) door middel van sport en bewegen; en
- het stimuleren van talentontwikkeling in de sport (TOS) onder jeugdigen door middel van sport en bewegen.

Ondanks dat zich in totaal 149 interventies hebben aangemeld voor het project Effectiviteit Interventies, moest worden vastgesteld dat het aanbod aan interventies gericht op het voorkómen van voortijdig schoolverlaten en het stimuleren van talentontwikkeling in de sport zeer beperkt was. De projectgroep 'Effectiviteit Interventies' heeft daarom, met nadrukkelijke instemming van de stuurgroep 'Effectiviteit Interventies' en het 'Platform Sport, Bewegen en Onderwijs', besloten hier extra aandacht aan te schenken.

Om de lacune van interventies gericht op VSV en TOS inzichtelijk te maken en mogelijk te verkleinen, zijn twee literatuurstudies uitgevoerd naar interventies die sport of bewegen in de schoolsetting inzetten als middel tegen VSV en voor TOS. Beide studies worden in dit rapport beschreven.

1.2 Doelstelling

Dit rapport beschrijft de resultaten van twee literatuurstudies.

De doelstelling voor *studie A* is als volgt:

Komen tot een overzicht van Nederlandse en buitenlandse interventies die sport- en bewegen inzetten in de schoolsetting om VSV te voorkómen.

De doelstelling voor *studie B* is als volgt:

Komen tot een overzicht van Nederlandse en buitenlandse interventies die sport- en bewegen inzetten in de schoolsetting om TOS te stimuleren.

Op basis van beide studies worden aanbevelingen geformuleerd die betrekking hebben op het opzetten, uitbreiden en uitvoeren van interventies die sport en bewegen inzetten om VSV te voorkómen en om TOS te stimuleren.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt beschreven wat de opzet van beide literatuurstudies was. Vervolgens worden de resultaten van *studie A* gepresenteerd in hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 beschrijft de resultaten van *studie B*. In hoofdstuk 5 worden conclusies beschreven die op basis van de gevonden resultaten getrokken zijn. Het laatste hoofdstuk geeft aanbevelingen ten aanzien van interventies gericht op het voorkómen van VSV en het stimuleren van TOS.

2 Methode

De gehanteerde methode is grotendeels identiek voor beide studies. Indien de methode van één van de studies afwijkt, dan is dit bij het betreffende onderdeel vermeld.

Om de gestelde doelstellingen van dit rapport te behalen zijn er verschillende stappen doorlopen. Allereerst is er een literatuurstudie verricht om een overzicht te creëren van het aanbod aan Nederlandse en buitenlandse interventies. Vervolgens is er geïnventariseerd welke kenmerken de verschillende interventies hadden. In de volgende paragrafen worden de verschillende methoden toegelicht.

2.1 Literatuurstudie

2.1.1 Databases

De interventies beschreven in dit rapport zijn verzameld via de volgende zoekprogramma's en databases:

- Google Search
- Google Scholar
- Pubmed (database: Medline)
- Web of Science
- I-database (Centrum Gezond Leven)
- Databank Effectieve Jeugdinterventies (Nederlands Jeugdinstituut)
- het internationale platform gericht op sport en ontwikkeling, 'Sport and Development' (Sport and Dev, 2011),
- de Britse database 'Public Health Intervention Cost Effectiveness Database' (YHPHO, 2011).

Voor de literatuurstudie naar VSV is daarnaast gebruik gemaakt van het Amerikaanse 'National Dropout Prevention Network' (NDPN, 2011).

2.1.2 Zoektermen

Voor beide studies is binnen bovengenoemde zoekprogramma's en databases gezocht met de zoektermen die weergegeven zijn in tabel 1. Hierbij werd steeds een combinatie gemaakt met één zoekterm uit elke kolom, waarbij alle mogelijke combinaties zijn gebruikt.

Tabel 1. Zoektermen *Studie A* en *Studie B*

interventie, programma, aanpak,	+	onderwijs, school, instelling, studie,	+	bewegen, sport(en), fysieke activiteit, actieve leefstijl, lichamelijke opvoeding, gym(nastiek),	+	leerlingen, studenten, scholieren,	+	bevorderen, stimuleren, verbeteren, beïnvloeden, preventie	+	gezondheid, leefstijl.
---------------------------------------	---	---	---	--	---	--	---	--	---	---------------------------

Er is getracht een verzameling zoektermen te selecteren die resulteert in een compleet overzicht van relevante interventies, toch kan de keuze voor de gebruikte zoektermen er in resulteren dat niet alle relevante interventies hiermee zijn opgespoord.

Voor het verzamelen van interventies gericht op het voorkómen van VSV, werden op dezelfde manier combinaties gemaakt van de zoektermen uit tabel 1 met de zoektermen weergegeven in tabel 2.

Tabel 2. Zoektermen specifiek voor *Studie A*

schooluitval, schoolverlater(s), schoolverzuim, zonder diploma/startkwalificatie, afhaker(s), stoppen met school, spijbelen, studieproblemen.
--

Om interventies gericht op het ontwikkelen van talent op te sporen, werd er op vergelijkbare manier een combinatie gemaakt van de zoektermen uit tabel 1 met de zoekwoorden weergegeven in tabel 3:

Tabel 3. Zoektermen specifiek voor *Studie B*

talent(en), aanleg, talentontwikkeling, talentidentificatie, topsport, status,	+	aangepast lesprogramma, talentklassen, topsportscholen, combinatie/-neren sport en school.
---	---	---

Voor de zoektocht in verschillende buitenlandse landen, is dezelfde zoekstrategie gebruikt. Hiertoe zijn de zoektermen vertaald in het Engels, Duits en Frans. De volgende paragraaf gaat dieper in op de landen waarop de zoektocht zich richtte.

2.1.3 Landen

Na het bepalen van de zoektermen, is er een lijst opgesteld van landen waar de literatuurstudie in elk geval moest plaatsvinden. Bij het opstellen van deze lijst is ervoor gekozen te focussen op landen met een westerse cultuur, omdat de situatie in dergelijke landen het meest overeenkomt met de Nederlandse situatie. Door deze overeenkomstige situatie –ofwel overeenkomstige context- is de kans groot dat de gevonden (elementen van) interventies gemakkelijk toepasbaar zijn in de Nederlandse context. Allereerst zijn de volgende Europese landen in de literatuurstudie betrokken:

- Duitsland,
- België,
- Frankrijk,
- Groot-Brittannië,
- Zweden,
- Noorwegen,
- Denemarken.

Zoals in de vorige paragraaf beschreven, zijn de Nederlandstalige zoektermen vertaald in het Engels, Frans en Duits. De beperkte looptijd van de studie stond niet

toe dat zoektermen ook in andere talen werden vertaald. Mogelijk zijn er hierdoor enkele interventies uit Zweden, Denemarken en Noorwegen over het hoofd gezien.

Naast Europese landen betrof de literatuurstudie:

- Verenigde Staten,
- Canada,
- Nieuw Zeeland,
- Australië.

Tijdens de literatuurstudie van *Studie A* bleek dat er in Nederland een groter aanbod aan betreffende interventies was dan op basis van ervaringen in Effectiviteit Interventies werd verwacht¹. Vanwege de beperkingen in tijd en budget, is er daarom in dit project voor gekozen om de literatuurstudie van studie A te beperken tot Nederlandse interventies. Buitenlandse interventies zijn daarmee buiten beschouwing gebleven.

2.1.4 *Inclusiecriteria*

Bij *Studie A* zijn interventies meegenomen die sport en/of bewegen in het onderwijs inzetten om als doel VSV te voorkómen of terug te dringen.

Bij *Studie B* zijn interventies meegenomen die sport en/of bewegen in het onderwijs inzetten om TOS te stimuleren. Tijdens de literatuurstudie bleken er echter weinig interventies aan deze eis te voldoen, met name als het gaat om de inzet van sport en bewegen als middel. Daarom zijn ook interventies meegenomen die in de schoolsetting andere middelen inzetten om bij te dragen aan talentontwikkeling in de sport. Hierbij gaat het zowel om interventies gericht op het identificeren van talent als om interventies waarbij jonge topsporters of talenten worden ondersteund bij het combineren van topsport en school. Daarnaast zijn zowel interventies meegenomen die zich richten op talentontwikkeling in de breedtesport als in de topsport.

Bij beide studies zijn alleen interventies meegenomen die zich richten op een doelgroep die viel binnen 4 en 23 jarigen (de doelgroep van het beleidskader Sport Beweging en Onderwijs).

2.2 **Verzamelde gegevens**

Allereerst dient vermeld te worden dat –mede vanwege beperkingen t.a.v. de looptijd van en het budget voor het onderzoek-, geen uitputtend overzicht kon worden verkregen van interventies gericht op de preventie van VSV of TOS. Hierbij mag worden verwacht dat het vooral de ‘premature’ en dus niet de uitontwikkelde interventies zullen zijn die hierdoor missen in het voorliggende overzicht. Hoewel ook interventies die nog in ontwikkeling zijn interessant zouden kunnen zijn, zijn deze minder gemakkelijk op te sporen. Daarnaast zijn hierdoor alleen buitenlandse interventies (*Studie B*) meegenomen die qua opzet verschilden van – en dus complementair waren aan - de gevonden Nederlandse interventies.

2.2.1 *Verzamelen gegevens*

Per interventie zijn gegevens en informatie verzameld over de volgende onderwerpen: naam interventie, doelstelling, doelgroep, gebruikte methode voor de

¹ NB: Voor het project Effectiviteit Interventies werden immers op het terrein van vroegtijdige schooluitval weinig interventies aangemeld.

interventie, eigenaar van de interventie, samenwerkingspartners, beschikbare materialen, uitvoering (schaal en looptijd), beschikbaarheid en effectiviteit. Onder 'beschikbaarheid' wordt verstaan de mate waarin de interventie voor professionals beschikbaar is. Om ontbrekende informatie te achterhalen, is contact opgenomen met de interventie-eigenaren.

2.2.2 *Analyse verzamelde gegevens*

Van de gevonden interventies zijn de verschillende kenmerken geïnventariseerd en met elkaar vergeleken. Hierbij is expliciet gekeken naar informatie over effectiviteit van de beschreven interventies. De uitkomsten hiervan worden in het resultatenhoofdstuk beschreven.

3 Resultaten *Studie A* 'Preventie voortijdig schoolverlaten'

In het komende hoofdstuk worden de interventies gepresenteerd die sport en bewegen als middel inzetten om VSV te voorkómen. Zoals beschreven in hoofdstuk 2, betreft het hier alleen Nederlandse interventies. De eerste paragraaf van dit hoofdstuk (3.1) bevat een overzicht van de gevonden interventies. Vervolgens wordt in paragraaf 3.2 nader ingegaan op de kenmerken van deze interventies.

3.1 Overzicht interventies VSV

Er zijn in totaal 9 Nederlandse interventies gevonden die sport en bewegen als middel inzetten om VSV te voorkómen. Het gaat om de volgende interventies:

1. SportMPower
2. Re-Move
3. Sportklasse!
4. Sport-it
5. De Weg van de Held
6. Kick Change
7. De Graafschap helpt scoren
8. Respons
9. SSB-training

In *bijlage A* is van elke interventie een korte beschrijving te vinden. Van de interventies 1 t/m 9 is in de bijlage per interventie een overzicht gegeven van de naam interventie, doelstelling, doelgroep, gebruikte methode voor de interventie, eigenaar van de interventie, samenwerkingspartners, materialen, beschikbaarheid, uitvoering en effectiviteit.

3.2 Kenmerken gevonden interventies

Van de gevonden interventies worden in deze paragraaf kort de kenmerken beschreven. Per categorie (doelstelling, doelgroep, methode, eigenaar, partners, materialen, beschikbaarheid, uitvoering en effectiviteit) worden de verschillen en overeenkomsten tussen de gevonden interventies beschreven. Tabel 4 (eind paragraaf) geeft hiervan een beknopt overzicht.

Doelstelling

Alle interventies hebben het ontwikkelen van (psychosociale) competenties (zoals samenwerking, communicatieve vaardigheden, emotieregulatie) die bijdragen aan het voorkómen van VSV als doel (ClickF1, 2011; Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011; Future 2030, 2011; Kennispraktijk, 2010; NIVM, 2011; Rem, 2011; Sport United, 2011; SSB, 2012). Twee van de gevonden interventies richten zich daarnaast ook op andere zaken, minder direct gerelateerd aan VSV. Zo richt SportMpower zich ook op het bevorderen van de algemene gezondheid en op het verbinden van jongeren aan een sport (Kennispraktijk, 2010). Sport-it richt zich ook op het verstevigen van de sociale infrastructuur rond de doelgroep (ClickF1, 2011; Sport Knowhow XL, 2009). Doel is om ook draagvlak en inbedding te verstevigen op bestuurlijk en ambtelijk niveau binnen de domeinen onderwijs, welzijn, zorg en

werk- en inkomen en bij de uitvoerende sportorganisaties (ClickF1, 2011; Sport Knowhow XL, 2009).

Doelgroep

Alle gevonden interventies hebben leerlingen aan het voortgezet onderwijs als doelgroep (ClickF1, 2011; Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011; Future 2030, 2011; Kennispraktijk, 2010; NIVM, 2011 & 2012; Rem, 2011; Sport United, 2011; SSB, 2012). Wel is er daarbinnen diversiteit in de specifieke doelgroepen waarop de interventies zich richten. Zo richt SportMPower zich specifiek op VMBO-leerlingen in de derde en vierde klas (Kennispraktijk, 2010) en richten Respons en SSB-training zich op MBO-niveau 1 (NIVM, 2011 & 2012; SSB, 2012). De Weg van de Held en Sport-it hebben een bredere doelgroep en richten zich niet alleen op de jongeren, maar ook op respectievelijk de ouders van deze jongeren en de sociale infrastructuur die betrokken is bij de doelgroep (Rem, 2011; ClickF1, 2011; Sport Knowhow XL, 2009). Re-Move is de enige van de gevonden interventies die zich richt op jongeren die uitgevallen zijn en hun opleiding afmaken in een speciale reboundvoorziening van de school (Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011).

Methode

Wat betreft de methode die bij de interventies gebruikt wordt, zijn meerdere punten op te merken. Zo geldt voor verschillende interventies dat het programma geïntegreerd wordt met het regulier lesprogramma op school. Bij Respons en bij de SSB-training wordt dit specifiek genoemd (NIVM, 2011 & 2012; SSB, 2012). Verder valt op dat de deelnemers aan SportMpower actief worden betrokken bij de inhoud van het programma en dat bij Re-move regelmatige evaluaties plaatsvinden van de voortgang van de leerlingen (Kennispraktijk, 2010; Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011). De resultaten van deze evaluaties worden vervolgens teruggekoppeld aan alle betrokkenen (Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011).

Wat betreft de manier waarop sport en bewegen ingezet worden bij de interventies, zijn de interventies in te delen in twee groepen. Allereerst zijn er drie interventies (SportMpower, Sportklasse! en De Graafschap Helpt Scoren) waarbij sport gebruikt wordt om leerlingen voor school te motiveren (Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011; Sport United, 2011). Zo zorgt SportMpower voor een aantrekkelijk sportaanbod dat de jongeren moet motiveren mee te (blijven) doen met het interventieprogramma (Kennispraktijk, 2010). Sportklasse! tracht jongeren die weinig motivatie voor school hebben, maar wel gemotiveerd zijn om te sporten, toch deel te laten nemen aan het onderwijs, door de jongeren in sportklassen in te delen (Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011). Op deze manier wordt "het aangename met het nuttige gecombineerd". Bij De Graafschap Helpt Scoren is sport een onderdeel van het interventieprogramma dat zorgt voor de nodige afwisseling (Sport United, 2011).

Bij de tweede groep interventies wordt sport meer ingezet als middel om bepaalde competenties van jongeren te ontwikkelen. Zo wordt sporten en bewegen bij Re-move ingezet bij een psychomotorische training waarbij jongeren leren om te gaan met gevoelens, gedachten en gedragingen (Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011). Ook bij Sport-it, Respons en SSB-training worden gedragscompetenties ontwikkeld (ClickF1, 2011; Sport Knowhow XL, 2009). Bij De Weg Van De Held en Kick Change worden sport en bewegen specifiek gebruikt om autonomie over het eigen leven en zelfregulatie te bewerkstelligen (Future 2030, 2011; Rem, 2011).

De Graafschap Helpt Scoren heeft kenmerken van beide groepen, en is dus niet in te delen in één van beide groepen (Sport United, 2011). Een ander specifiek punt van De Graafschap Helpt Scoren is dat hierbij het ontdekken van de talenten van de jongeren centraal staat (Sport United, 2011).

Daarnaast is iets te zeggen over de soort sport/beweegactiviteit die wordt ingezet. Bij zeven van de gevonden interventies (interventies 1 t/m 7) worden sport en bewegen in het algemeen (dus geen specifieke sport/activiteit) ingezet om VSV te voorkómen (ClickF1, 2011; Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011; Future 2030, 2011; Kennispraktijk, 2010; Rem, 2011; Sport United, 2011). Bij de interventies met de nummers 8 en 9 (Respons en de SSB-training) wordt vechtsport ingezet om schooluitval te voorkómen (NIVM 2011 & 2012; SSB, 2012). Bij de omschrijving van deze interventies wordt door de interventie-eigenaar aangegeven dat dit een sport is die de doelgroep aanspreekt (NIVM 2011 & 2012; SSB, 2012).

Partners

Bij alle gevonden interventies is de school de belangrijkste samenwerkingspartner van de interventie-eigenaar (ClickF1, 2011; Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011; Future 2030, 2011; Kennispraktijk, 2010; NIVM, 2011 & 2012; Rem, 2011; Sport United, 2011; SSB, 2012). Daarnaast betrekken de verschillende interventies verschillende andere samenwerkingspartners. Zo betreft SportMPower bedrijven en particuliere instellingen die workshops verzorgen (Kennispraktijk, 2010). Bij Remove is de opleiding Psychomotorische training (Hogeschool Windesheim) betrokken (Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011). Verder wordt bij de verschillende interventies samengewerkt met kennis- en onderzoeksinstituten (zoals 'Kennispraktijk' en 'TNO') en met gemeenten, sportverenigingen en welzijnsorganisaties (ClickF1, 2011; Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011; Future 2030, 2011; Kennispraktijk, 2010; NIVM, 2011 & 2012; Rem, 2011; Sport United, 2011; SSB, 2012).

Materialen

Van de gevonden interventies beschikken er drie (SportMpower, Kick Change en Respons) over een handleiding (Kennispraktijk, 2010; Future 2030, 2011; NIVM, 2011). Bij drie andere interventies (Re-move, Sportklasse! en Sport-it) is een handleiding in ontwikkeling (Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011; ClickF1, 2011). Van de overige interventies is geen handleiding beschikbaar. Of de interventies ook beschikken over lesmateriaal, is afhankelijk van de methode van de interventies. Zo bieden Respons, De Graafschap Helpt Scoren en Kick Change lesmateriaal, terwijl SportMPower een toolbox met verschillende meet- en lesmaterialen aanbiedt (NIVM, 2011; Sport United, 2011; Future 2030; 2012). De SSB-training biedt ook een trainingsprogramma voor docenten (SSB, 2011).

Uitvoering, Eigenaar en Beschikbaarheid

Hoewel alle interventies over een internetsite beschikken, is van de gevonden interventies weinig informatie beschikbaar. Zo is bij vele interventies een handleiding (nog) niet beschikbaar. Hierdoor zijn de interventies voor derden niet gemakkelijk te implementeren. Verder is opvallend dat de meeste gevonden interventies (nog) op lokaal of regionaal niveau uitgevoerd worden. De meeste interventies hebben echter een eigenaar of samenwerkingspartner die landelijk opereert. Zo is het onderzoeks- en adviesbureau 'Kennispraktijk' bij SportMPower, Remove en Sportklasse! (al dan niet als eigenaar) betrokken (Kennispraktijk, 2010;

Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011) Van de gevonden interventies hebben er vier (SportMPower, Remove, Sportklasse! en Sport-it) een dergelijke adviesbureau als eigenaar; De Graafschap helpt scoren en de SSB-training hebben een stichting als eigenaar en bij de Weg van de Held ligt het eigenaarschap in handen van een eenmansbedrijf (ClickF1, 2011; Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011; Future 2030, 2011; Kennispraktijk, 2010; NIVM, 2011 & 2012; Rem, 2011; Sport United, 2011; SSB, 2012). Bij een groot deel van de interventies wordt de intentie/ambitie uitgesproken de interventies uit te breiden.

Effectiviteit

Geen van de gevonden interventies heeft een studie uitgevoerd om de effectiviteit van de interventie te testen. Wel zijn SportMPower, Re-Move, Sportklasse! en Sport-it betrokken bij het deelproject 'Effectiviteit interventies' van het Beleidskader Sport Bewegen en Onderwijs. In het kader van dit deelproject wordt bij SportMPower een effectiviteitstudie uitgevoerd en worden Re-Move, Sportklasse! en Sport-it doorontwikkeld (Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011). Bij Respons en de SSB-training loopt op dit moment ook een kleinschalig pilot-onderzoek naar het effect (NIVM, 2012; SSB, 2011).

Hoewel de ervaringen van de deelnemers erg positief zijn, is het effect van Kick Change niet onderzocht (Future 2030; 2011). Ook over de effectiviteit van De Weg van de Held en van De Graafschap Helpt Scoren is geen informatie beschikbaar (Rem, 2011).

Tabel 4. Overzicht kenmerken gevonden interventies die sport en bewegen inzetten om VSV te voorkómen

	1. SportMPower	2. Re-Move	3. Sportklasse!	4. Sport-it	5. De Weg van de Held	6. Kick Change	7. De Graafschap helpt Scoren	8. Respons	9. SSB-training
Additionele doelstelling; PSC = psychosociale competenties verbeteren O = overig	PSC O (algehele gezondheid verbeteren)	PSC	PSC	PSC O (versterken sociale infrastructuur)	PSC	PSC	PSC O (vergroten kans op vervolgl. En werk)	PSC	PSC
Doelgroep	VMBO-leerlingen jaar 3 & 4	Uitgevallen jongeren (12-17 jr) in Rebound-voorziening	Leerlingen onderbouw VO (12-15 jr)	1. Jongeren 12-23 die dreigen uit te vallen 2. sociale infrastructuur	Jongeren in gemeente Utrecht die uit dreigen te vallen / uitgevallen zijn	Leerlingen in het VO (ook MBO)	Jongeren 16-23 jaar ingeschreven bij Jouw Unit (jongerenloket gemeente Doetinchem)	MBO-leerlingen	Leerlingen school 23 (MBO 1) Eindhoven
Methode	Combinatie van sport- en loopbaantraining	Psychomotorische training om om te leren gaan met persoonlijke problematiek	Sportklas waarin jongeren met sportmotivatie door sport ook 'schoolmotivatie' verkrijgen.	Sportvormen om gedrags-competenties te ontwikkelen. m.b.v. 'strategische driehoek': jongere, coach, trainer.	Individuele en groepstraining. Zelfverdedigings-sporten	'Life Twister' om doelen te bepalen, fysiek-mentale training om ze te leren behalen.	Programma: talentbewustwording, beroepskeuze, samenwerken, zelfvertrouwen, keuzes maken, sport	Vechtsport om om te leren gaan met lastige situaties	Vechtsport om competenties te ontwikkelen
Eigenaar	Kennispraktijk	Rebound OPDC 'Het Lumeijn'	CPS Onderwijs-ontwikkeling en Advies	ClickF1	De Weg van de Held	Future 2030	Sport United	Nederlands Instituut voor Vechtsport en Maatschappij (NIVM)	Stichting Sport en Sociale Begeleiding (SSB) Eindhoven
Materialen	Stappenplan, toolkit en handleiding	(nog) niet beschikbaar, handleiding in ontwikkeling	(nog) niet beschikbaar, handleiding in ontwikkeling	(nog) niet beschikbaar, handleiding in ontwikkeling	(nog) niet beschikbaar,	Handleiding, boeken, lesmateriaal	Lesprogramma	Lesmodules, handboek en beschrijving didactische werkvormen	Trainings-programma voor docenten
Uitvoering	Op 7 scholen (4 steden)	In Utrecht, Harderwijk en Zwolle	Op 3 scholen	Op 5 scholen	Enkele ROC's in gemeente Utrecht	6 scholen in Noord-Brabant	In gemeente Doetinchem	onbekend	Pilot op 1 school
Effectiviteit	Onderzoek loopt	(nog) geen onderzoek	Onduidelijk	(nog) geen onderzoek	Niets over bekend	(nog) geen onderzoek	Niets over bekend	Onderzoek loopt	Pilotonderzoek loopt
Bron	Kennispraktijk, 2010	Deelpr Eff.Interv, 2011	Deelpr Eff.Interv, 2011	ClickF1, 2011; Sport Knowhow XL, 2009	Rem, 2011	Future 2030, 2011	Sport United, 2011	NIVM, 2011 & 2012	SSB, 2011

4 Resultaten *Studie B* 'Talentontwikkeling in de sport'

In dit hoofdstuk worden de interventies gepresenteerd die sport en bewegen in het onderwijs inzetten om talentontwikkeling in de sport (TOS) te bevorderen. De eerste paragraaf van dit hoofdstuk (4.1) bevat een overzicht en beschrijving van de gevonden Nederlandse interventies. In paragraaf 4.2 worden de gevonden buitenlandse interventies beschreven.

Tijdens het onderzoek bleek dat er uiteenlopende manieren waren om TOS binnen de onderwijssetting te stimuleren. De manieren liepen uiteen van reguleringen of samenwerkingsverbanden die het beoefenen van topsport vergemakkelijken enerzijds, tot initiatieven die meer gericht waren op het ontdekken van talent anderzijds. In dit rapport wordt het begrip 'interventie' breed opgevat en zullen alle soorten initiatieven worden meegenomen.

4.1 Nederlandse interventies talentontwikkeling in de sport

Deze paragraaf beschrijft de gevonden Nederlandse interventies op het gebied van talentontwikkeling in de sport waarbij scholen/het onderwijs betrokken zijn. In paragraaf 4.1.1 wordt een overzicht van de interventies gegeven, in paragraaf 4.1.2 worden de kenmerken van deze interventies beschreven.

4.1.1 *Overzicht Nederlandse interventies*

Er zijn 7 Nederlandse interventies gevonden die als doel hebben om samen met of op school talentontwikkeling in de sport te bevorderen. Het gaat om de volgende interventies:

1. Iedereen heeft talent – een ontdekkingsreis naar sportieve mogelijkheden
2. Talentvolgsysteem Sportfolio
3. Topsport Talent Scholen ('LOOT-scholen')
4. Centre for Sports & Education (CSE)
5. Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO's) en Nationale TopsportCentra (NTC's)
6. Ruimte voor Talent
7. MBO-opleiding combineren met topsport

Bij de laatste interventie (nummer 7) gaat het niet om één interventie, maar om een verzameling van MBO-onderwijsinstellingen die voorzieningen aanbieden die het combineren van topsport met een MBO-opleiding vergemakkelijken. Het gaat hier om vergelijkbare voorzieningen, daarom zijn deze als één interventie opgenomen in dit rapport. In *bijlage B* is van elke interventie een korte beschrijving te vinden. Daar wordt per interventie een overzicht gegeven van de naam interventie, doelstelling, doelgroep, gebruikte methode voor de interventie, eigenaar van de interventie, samenwerkingspartners, materialen, beschikbaarheid, uitvoering en effectiviteit.

4.1.2 *Kenmerken Nederlandse interventies*

Deze paragraaf beschrijft per onderwerp (doelstelling, doelgroep, methode, eigenaar, uitvoering, beschikbaarheid, partners, materialen, effectiviteit) de kenmerken van de gevonden Nederlandse interventies. Een overzicht van de kenmerken van de Nederlandse interventies is te vinden in tabel 5, aan het einde van deze paragraaf.

Doelstelling

Wat betreft de doelstelling van de gevonden interventies, is een tweedeling te maken in de interventies. Enerzijds heeft een groot aantal van de gevonden interventies als doel het combineren van school en sport gemakkelijk te maken voor leerlingen (HAN, 2011). Eén interventie (Talentvolgsysteem Sportfolio) richt zich daarbij ook op het verhogen van zelfregulatie (CSE, 2011; HAN, 2011; Johan Cruijff Institute for Sport Studies, 2011; Kennisnet, 2011; NOC*NSF, 2008 & 2010; Platform Beween en Sport, 2011b; Stichting LOOT, 2011). Anderzijds richt één interventie (Iedereen heeft talent) zich met name op het laten aansluiten van de keuze voor een sport op de beweegtalenten (zoals motorische vaardigheden) van een kind (InnoSportNL, 2011).

Opvallend is dat bij de groep interventies die als doel hebben het combineren van school en sport voor leerlingen te vergemakkelijken, weinig expliciet wordt genoemd dat de interventies als doel hebben prestaties in de sport en op school te verbeteren (HAN, 2011; Stichting LOOT, 2011; CSE, 2011; NOC*NSF, 2008 & 2010; Kennisnet, 2011; Platform Beween en Sport, 2011b; Johan Cruijff Institute for Sport Studies, 2011). Mogelijk wordt dit laatste wel als doel gezien, maar wordt in de uitvoering meer gericht op de combinatie van school en topsport. Hierbij zou het uitgangspunt kunnen zijn dat het vergemakkelijken van deze combinatie als vanzelfsprekend tot betere prestaties leidt.

Doelgroep

Alle interventies, op één na (Iedereen heeft Talent), hebben als doelgroep leerlingen die aan topsport doen of die ambitie hebben. Er zijn enkele nuanceverschillen in de doelgroepen van de verschillende interventies. Zo is CSE alleen bedoeld voor het voortgezet onderwijs en leerlingen in de laatste twee jaar van het basisonderwijs (groep 7 en 8) (CSE, 2011). TopsportTalentScholen zijn er alleen voor leerlingen aan het voortgezet onderwijs (Stichting LOOT, 2011). De CTO's, NTC's, Ruimte voor talent zijn geschikt voor leerlingen/studenten aan VO, MBO, HBO of WO (NOC*NSF, 2008 & 2010; Kennisnet, 2011). Bij het combineren van een MBO-opleiding met topsport gaat het uiteraard alleen om leerlingen aan het MBO (Platform Beween en Sport, 2011b; Johan Cruijff Institute for Sport Studies, 2011). Daarnaast dienen de leerlingen bij alle interventies (behalve bij Iedereen heeft Talent) te beschikken over een topsport- of talentstatus toegekend door NOC*NSF (CSE, 2011; HAN, 2011; Johan Cruijff Institute for Sport Studies, 2011; Kennisnet, 2011; NOC*NSF, 2008 & 2010; Platform Beween en Sport, 2011b; Stichting LOOT, 2011). Verder zijn trainers, coaches en docenten bij nagenoeg alle interventies secundaire doelgroep.

De interventie 'Iedereen heeft talent', richt zich op alle leerlingen (dus niet specifiek op talenten of sporters) in de eerste vier jaar van het basisonderwijs.

Methode

De interventies die zich richten op het vergemakkelijken van de combinatie van school en sport voor leerlingen, gebruiken daarvoor verschillende manieren. Zo bieden Talentvolgsysteem Sportfolio en Ruimte voor talent een digitaal systeem aan dat het onderwijs en trainingsprogramma naast elkaar weergeeft (HAN, 2011; Kennisnet, 2011). Talentvolgsysteem Sportfolio zorgt daarnaast voor training in zelfmanagement (HAN, 2011). Bij de TopsportTalentScholen en de MBO-instellingen wordt het combineren van topsport en onderwijs met name vanuit de school gefaciliteerd, door middel van onder andere flexibele lesroosters en begeleiding (Stichting LOOT, 2011; Platform Beween en Sport, 2011b; Johan Cruijff

Institute for Sport Studies, 2011). Bij de CTO's/NTC's en bij CSE gebeurt dit ook, echter hier wordt de leerlingen/sporters ook een woonfunctie geboden. CSE biedt daarnaast een rooster waarin 'normale' onderwijsuren, sporturen en sportondersteunend onderwijs vastgelegd worden (NOC*NSF, 2008 & 2010). Tot slot wordt de ontwikkeling van de leerlingen/sporters op het gebied van sport en onderwijs bij CSE en bij Ruimte voor Talent gemonitord (CSE, 2011; Kennisnet, 2011).

De interventie 'Iedereen heeft talent' die zich met name richt op het laten aansluiten van de keuze voor een sport op de beweegtalenten van een kind, doet dat op de volgende manier. Bij het onderdeel '(sport)talentidentificatie' van deze interventie wordt bij leerlingen getest wat de fysieke en mentale eigenschappen zijn en wat hun interesses. Op basis van de uitkomst van deze tests wordt een gericht sport/beweeg-advies gegeven (InnoSportNL, 2011).

Eigenaar, uitvoering en beschikbaarheid

De interventies hebben allen andere eigenaren. De eigenaren worden in tabel 2 genoemd. Iedereen heeft Talent, Talentvolgsysteem Sportfolio en Ruimte voor Talent worden op lokaal of regionaal niveau uitgevoerd. Zo is Talentvolgsysteem Sportfolio met name in de regio Arnhem-Nijmegen en Ruimte voor talent in de regio van Heerenveen en Eindhoven in gebruik (HAN, 2011; Kennisnet, 2011). Iedereen heeft Talent vindt op dit moment alleen in de regio Den Bosch plaats (InnoSportNL, 2011). De MBO-instellingen zijn over het land verspreid.

TopSportTalentscholen en CTO/NTC's dienen aan eisen te voldoen die opgesteld zijn door NOC*NSF (Stichting LOOT, 2011; NOC*NSF, 2008). Elke instelling kan hier in principe voor in aanmerking komen. Op dit moment zijn er CTO's/NTC's en TopSportTalentscholen verspreid over Nederland (hoewel NTC's afhankelijk zijn van een voor de sport noodzakelijke locatie) (Stichting LOOT, 2011; NOC*NSF, 2008 & 2010). CSE is alleen in de omgeving van Zwolle toegankelijk (CSE, 2011).

Partners

Tussen de gevonden interventies zijn de nodige verschillen wat betreft aard en aantal van de samenwerkingspartners. Zo zijn bij 'Iedereen heeft talent' alleen Gymnastiekvereniging (de eigenaar), Gemeente Den Bosch en basisscholen betrokken (InnoSportNL, 2011). Bij Talentvolgsysteem Sportfolio is een directe samenwerkingspartij een ICT-bedrijf dat de digitale omgeving faciliteert (HAN, 2011). Voor de andere interventies geldt dat er wordt samengewerkt met diverse sportverenigingen en –bonden en scholen (CSE, 2011; Johan Crujff Institute for Sport Studies, 2011; Kennisnet, 2011; NOC*NSF, 2008; Platform Beween en Sport, 2011b; Stichting LOOT, 2011). Daarnaast is er tussen de TopSportTalentscholen en tussen de CTO's/NTC's onderling contact (Stichting LOOT, 2011; NOC*NSF, 2010). Ruimte voor Talent onderhoudt ook contact met TopSportTalentscholen (Kennisnet, 2011).

Materialen

Voor veel van de gevonden talentontwikkelingsinterventies geldt dat er nauwelijks gebruikt gemaakt wordt van tastbare materialen. Zo gaat het bij CTO's/NTC's, CSE, TopSporttalentscholen met name om zaken als sportvoorzieningen en begeleiding en bij Ruimte voor talent en Talentvolgsysteem Sportfolio om een digitaal account (NOC*NSF, 2008 & 2011; CSE, 2011; Stichting LOOT, 2011; Kennisnet, 2011; HAN, 2011).

Bij Iedereen heeft Talent zijn een 'Talentidentificatie-toolkit' en een handleiding in ontwikkeling (InnoSportNL, 2011). Bij CSE is een handleiding en deskundigheidsbevorderingsprogramma beschikbaar (CSE, 2011). Voor CTO/NTC en de TopSportTalenscholen zijn er door NOC*NSF opgestelde criteria (aangaande sporters/leerlingen en sport-, woon- en onderwijsvoorzieningen) (NOC*NSF, 2008).

Effectiviteit

Geen van de gevonden interventies heeft een studie uitgevoerd om de effectiviteit van de interventies te testen (CSE, 2011; HAN, 2011; InnoSportNL, 2011; Johan Crujff Institute for Sport Studies, 2011; Kennisnet, 2011; NOC*NSF, 2008 & 2010; Platform Beweën en Sport, 2011b; Stichting LOOT, 2011). Wel zijn Iedereen heeft talent, Talentvolgsysteem Sportfolio, TopsportTalentScholen en CSE betrokken bij het deelproject 'Effectiviteit interventies' van het Beleidskader Sport Beweën en Onderwijs (Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011). In het kader van dit deelproject wordt Iedereen heeft Talent verder doorontwikkeld, wordt bij Talentvolgsysteem Sportfolio en bij TopsportTalentScholen een (pilot-)effectonderzoek uitgevoerd. Daarnaast is bij CSE een studie uitgevoerd naar het effect van de interventie op zelfregulatie (CSE, 2011). Zelfregulatie van de sporter/leerling wordt gezien als cruciale factor voor het combineren van school en sport en voor het ontwikkelen van talent (CSE, 2011). Bij Iedereen heeft Talent loopt op dit moment een pilot-onderzoek naar de effectiviteit (InnoSportNL, 2011).

Tabel 5. Overzicht kenmerken gevonden Nederlandse interventies die als doel hebben om in, of samen met, het onderwijs/de school TOS te bevorderen

	1. Iedereen heeft Talent	2. Talentvolgsysteem Sportfolio	3. TopSportTalent-Scholen (LOOT)	4. CSE	5. CTO/NTC	6. Ruimte voor Talent	7. MBO-opleiding met topsport
Doelstelling TID = talentidentificatie TO = (ondersteunen) talentontwikkeling O = overig	TID O (aansluiting sportkeuze bij beweegtalent)	TO	TO	TO	TO	TO	TO
Doelgroep	Groep 1-4 BO (4-8 jr.)	Sporters (12-16jr.), coaches, trainers	Leerlingen VO met topsport-/talentstatus	Leerlingen BO (groep 7-8) en leerlingen VO met ambitie voor topsportcarrière	Leerlingen VO, MBO, HBO, WO met topsport-/talentstatus	Leerlingen aan VO, MBO, HBO, WO	Leerlingen ROC/MBO die aan topsport doen
Methode	Test: fysieke en mentale eigenschappen en interesses	Online account: agenda, adviespagina, logboek. Geeft inzicht in activiteiten en zorgt voor zelfregulatie vd sporter.	Faciliteiten/regelingen (flexibel rooster, begeleiding, etc.) om combineren sport en school te vergemakkelijken.	Programma: 'normale' onderwijsuren, sporturen, sportondersteunend onderwijs. Talentprofiel en tests.	Centra met trainingsaccommodatie, woonruimte, onderwijsinstelling dicht bij elkaar. Ook begeleiding.	Digitale leeromgeving: hulpmiddel bij combineren topsport en opleiding	Afspraken tussen school en sporter, aanbod voorzieningen (fysiek) en begeleiding.
Eigenaar	Innosport	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	Landelijke Organisatie Onderwijs en Topsport (LOOT)	Centre for Sport & Education	NOC*NSF	Kennisnet	De verschillende scholen hebben elk eigen methode
Materialen	In ontwikkeling: toolkit talentidentificatie, handleiding	Software/accouunt	Richtlijnen voor LOOTscholen	Handleiding, deskundigheidsbevorderingsprogramma	Eisen/richtlijnen (m.b.t. voorzieningen en sporters)	Digitale leeromgeving, achtergrondinformatie	Verschildt per school
Uitvoering	Pilot in Den Bosch	Regio Arnhem-Nijmegen	29 scholen verspreid over Nederland	Omgeving Zwolle	4 CTO's (verschillende sporten) 5 NTC's (1 sport)	Gebruikt in Heerenveen en Eindhoven	+/- 9 scholen in Nederland
Effectiviteit	Pilotonderzoek loopt	pilotonderzoek loopt	(nog) geen onderzoek	(nog) geen onderzoek	Niets over bekend	Niets over bekend, pilot loopt	Niets over bekend
Bron	InnoSporNL, 2011	HAN, 2011	Stichting LOOT, 2011	CSE, 2011	NOC*NSF, 2008 & 2010	Kennisnet, 2011	Johan Crujff Institute for Sport Studies, 2011; Platform Bewegen en Sport, 2011b

4.2 Buitenlandse interventies talentontwikkeling in de sport

4.2.1 *Overzicht buitenlandse interventies*

Er zijn 10 buitenlandse interventies gevonden die als doel hebben om in, of samen met, het onderwijs/de school TOS te bevorderen. Het gaat om de volgende interventies:

1. Physical Education Quality Standards for Talent Development (PEQSTD) (*Groot Britannië*)
2. Tameside Pysical Education and Sport (TPES) (*Groot Britannië*)
3. SASI Talent Search Program (*Australië*)
4. Australian Rugby Platform to Gold – Talent Development Program (ARPG-talent) (*Australië*)
5. Belgische topsportscholen en –regeling (*België*)
6. Eliteschule des Sports (*Duitsland*)
7. NRW Sportschule (*Duitsland*)
8. Sport Étude Concept (*Frankrijk*)
9. Premier Elite Athletes Collegiate (PEAC) (*Canada*)
10. Sport-études (*Canada*)

In *bijlage C* is van elke interventie een beschrijving te vinden van de naam interventie, doelstelling, doelgroep, gebruikte methode voor de interventie, eigenaar van de interventie, samenwerkingspartners, materialen, beschikbaarheid, uitvoering en effectiviteit.

De interventies 6 tot en met 10 komen in grote mate overeen met interventies die ook in Nederland bestaan. Het concept van de Eliteschule des Sports is vergelijkbaar met CTO's in Nederland; de NRW Sportschulen komen sterk overeen met de TopsportTalentScholen; het PEAC is nagenoeg gelijk aan het CSE; Sport Étude Concept vertoont overeenkomsten met zowel een CTO als met Ruimte voor talent en de regelingen die getroffen worden bij Sport-études zijn nagenoeg gelijk aan die bij CTO's en TopsportTalentScholen.

Aangezien deze interventies sterk lijken op Nederlandse interventies en er geen informatie beschikbaar is over de effectiviteit van deze internationale interventies, worden de kenmerken van deze interventies in de volgende paragraaf niet beschreven. Ook worden deze interventies slechts kort gepresenteerd in genoemde bijlage.

4.2.2 *Kenmerken buitenlandse interventies*

Deze paragraaf beschrijft per onderwerp (doelstelling, doelgroep, methode, eigenaar, uitvoering, beschikbaarheid, partners, materialen, effectiviteit) de kenmerken van de gevonden buitenlandse interventies. Een overzicht van de kenmerken van de eerste vijf genoemde buitenlandse interventies is te vinden in tabel 6, aan het einde van deze paragraaf.

Doelstelling

Bij de buitenlandse interventies is een duidelijk onderscheid te maken tussen interventies die zich richten op het identificeren van talent (SASI, ARPG-talent), interventies die zich richten op het ontwikkelen van talent (Belgische topsportscholen) en interventies die zich richten op beide (SEQSTD, TPES) (ARU, 2010; Bloso, 2011; Government of South Australia, 2011; Tameside Metropolitan

Borough, 2011; Youth Sport Trust, 2010). De Britse SEQSTD en TPES richten zich daarnaast ook op het verhogen van het niveau van het onderwijs in lichamelijke opvoeding (Tameside Metropolitan Borough, 2011; Youth Sport Trust, 2010). Verder richt SEQSTD zich op het vergroten van het aantal mogelijkheden voor sportdeelname en TPES op ontwikkeling van academisch talent.

Doelgroep

De interventies die zich onder meer richten op talentidentificatie, hebben een algemenere doelgroep dan de interventies die zich met name richten op talentontwikkeling. Bij de laatste is het veelal het geval dat de talenten reeds uit een grote groep zijn geïdentificeerd. Zo richten de twee Britse interventies zich op (sport)docenten en scholen en op de leerlingen van deze scholen Tameside Metropolitan Borough, 2011; Youth Sport Trust, 2010). Het sportprogramma van de Australische Rugbybond richt zich vanzelfsprekend op Australische jongeren die aan rugby doen (ARU, 2010). De doelgroep van de Vlaamse topsportscholen zijn, net als van de Nederlandse TopsportTalentScholen, jonge topsporters met een topsport- of talentstatus, toegekend door de sportfederatie en Vlaamse Overheid (Bloso, 2011).

Methode

De gevonden buitenlandse interventies gebruiken verschillende methodes. Net als bij de 'Doelstelling' is een driedeling in interventies te maken (interventies gericht op talentidentificatie, op talentontwikkeling of op beide) (ARU, 2010; Bloso, 2011; Government of South Australia, 2011; Tameside Metropolitan Borough, 2011; Youth Sport Trust, 2010).

Allereerst wordt bij de Vlaamse topsportscholen een vergelijkbare methode gebruikt als bij de TopsportTalentScholen in Nederland. Zo wordt bij beide gezorgd voor flexibele lesroosters en begeleiding met dat verschil dat leerlingen van de Vlaamse topsportscholen een studierichting kiezen die direct gerelateerd is aan de topsport (Bloso, 2011; Stichting LOOT, 2011).

Het Talentprogramma van de Australische Rugbybond gebruikt voor de talentontwikkeling een concept dat vergelijkbaar is met de Nederlandse NTC's (NOC*NSF, 2008). Zo verzorgt de rugbybond, net als een NTC, woonruimte, trainingsaccommodatie, onderwijsinstellingen op korte afstand en begeleiding (ARU, 2010).. Daarnaast organiseert de bond Talentidentificatiedagen op scholen en sportclubs, waarop jongeren hun talent kunnen laten zien. Hierbij worden de gegevens van de gevonden talenten geregistreerd en vervolgens wordt gemonitord hoe de verdere ontwikkeling van het betreffende talent verloopt, opdat de talenten niet uit het oog verloren worden (ARU, 2010). Bij het SASI Talent Search Program nemen sportdocenten op scholen testen af bij hun leerlingen met behulp van materialen die door SASI beschikbaar worden gesteld. Wanneer uit de resultaten van deze testen blijkt dat een leerling beschikt over de juiste vaardigheden en kwaliteiten om in een bepaalde sport goed te presteren, wordt hij/zij door SASI uitgenodigd voor meer tests. Als ook uit deze tests blijkt dat de leerling talent heeft, wordt het talent uitgenodigd deel te nemen aan een programma voor getalenteerde atleten (Government of South Australia, 2011). Naast dit programma om talenten op te sporen, biedt SASI ook de mogelijkheid aan talenten om zelf hun scores voor bepaalde tests en andere gegevens aan SASI op te sturen. Voor het testen is een speciale Facebook-applicatie gebouwd ("Rate Yourself Facebook Application") (Government of South Australia, 2011).

Als derde gebruiken de twee Britse interventies van elkaar afgeleide methodes. Hierbij wordt allereerst bepaald over welke kwaliteiten een kind beschikt en vervolgens wordt gekeken hoe de ontwikkeling daarvan verloopt. Op deze manier kan de interventie op maat gemaakt worden voor de deelnemers, zodat de ontwikkeling zo optimaal mogelijk verloopt. De methode zorgt ook voor kwalitatieve ontwikkeling van docenten en onderwijs (Tameside Metropolitan Borough, 2011; Youth Sport Trust, 2010).

Partners

Over de samenwerkingspartners van de buitenlandse interventies is weinig informatie gevonden. Waar wel informatie beschikbaar was, werd duidelijk dat voornamelijk werd samengewerkt met scholen, sportbonden en –verenigingen en (lokale) overheden (ARU, 2010; Bloso, 2011; Government of South Australia, 2011; Tameside Metropolitan Borough, 2011; Youth Sport Trust, 2010).

Materialen

Online is niet veel informatie gevonden over de materialen van de verschillende interventies. Wel is er van de twee Britse interventies een duidelijke beschrijving van de methode op internet te vinden (Tameside Metropolitan Borough, 2011; Youth Sport Trust, 2010). Ook levert de SASI voor het talentidentificatieprogramma spreadsheets, die door docenten lichamelijke opvoeding gebruikt kunnen worden om de determinanten voor talentidentificatie op in te vullen (Government of South Australia, 2011). Voor de Vlaamse Topsportscholen bestaan de materialen uit de opgestelde criteria (aangaande niveau sporter/leerling, minimum/maximum aantal topsportleerlingen, begeleiding e.d.) (Bloso, 2011).

Eigenaar, uitvoering en beschikbaarheid

Op één na, worden alle interventies geïnitieerd door de (regionale) overheden. Alleen het programma van de Australische Rugbybond, wordt door deze bond geïnitieerd (ARU, 2010; Bloso, 2011; Government of South Australia, 2011; Tameside Metropolitan Borough, 2011; Youth Sport Trust, 2010). Over de meeste interventies is informatie beschikbaar via de website. Van de gevonden interventies is weinig informatie te vinden over de mate waarin de interventies uitgevoerd zijn of worden. Wel is van de Vlaamse Topsportscholen bekend dat er in Vlaanderen 12 Topsportscholen en 7 topsportinternaten zijn (Bloso, 2011). Verder is het Britse SEQSTD in principe landelijk beschikbaar en geschikt voor lokale implementatie, blijkend uit de toepassing in Tameside (TPES) (Tameside Metropolitan Borough, 2011; Youth Sport Trust, 2010). Daarnaast bestaat het SASI-programma alleen in Zuid-Australië (Government of South Australia, 2011).

Effectiviteit

Over de effectiviteit van de gevonden buitenlandse interventies is geen informatie gevonden. Wel is duidelijk dat aan de twee Britse interventies een theoretische en wetenschappelijk onderbouwing ten grondslag ligt (Tameside Metropolitan Borough, 2011; Youth Sport Trust, 2010). Hoewel er bij het SASI-programma geen effectstudie heeft plaatsgevonden, is wel informatie te vinden over ervaringen van verschillende topsporters die aangegeven dat ze met behulp van deze methode aan de top zijn gekomen (Government of South Australia, 2011).

Tabel 6. Overzicht kenmerken gevonden buitenlandse interventies die als doel hebben om in, of samen met, het onderwijs/de school TOS te bevorderen

	1. PEQSTD (Groot-Brittannië)	2. TPES (Groot-Brittannië)	3. SASI Talent search program (Australië)	4. ARPG-talent (Australië)	5. Topsportscholen (België)
Doelstelling TID = talentidentificatie TO = (ondersteunen) talentontwikkeling O = overig	TID TO O (verhogen niveau bewegingsonderwijs)	TID TO O (vergroten sport- en academisch potentiëel)	TID	TID TO	TO
Doelgroep	(sport)docenten en scholen en leerlingen van deze scholen in GB	(sport)docenten en scholen en leerlingen van deze scholen	Leerlingen op alle scholen in Zuid-Australië	Australische jongeren die rugbyen	Jonge topsporters (PO/VO) met een statuut topsportbelofte of topsportstatuut.
Methode	Bepalen talenten van kind en ontwikkeling daarvan; scholen docenten.	Systematische methode om talenten te ontdekken en te ontwikkelen, gerelateerd aan PEQSTD.	Talenten van leerlingen worden op school getest. Gegevens worden naar SASI gestuurd, waarna talentvolle leerlingen verder worden ontwikkeld	1) Centra vergelijkbaar met CTO (combinatie onderwijs, sportaccommodatie, begeleiding) 2) talentidentificatiedagen (op school of sportclub) en daarna volgen van de sporters	Sporters krijgen aangepast lesprogramma, topsportschool biedt sportgerelateerde vakken.
Eigenaar	Youth Sport Trust	Tameside Metropolitan Borough	South Australian Sport Institute (SASI)	Australian Rugby Union	Bloso Agentschap voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openluchtrecreatie.
Materialen	Document met te volgen stappen	Website met te nemen stappen	Beschrijving op internet, spreadsheets voor invullen gegevens testen.	Beschrijving beschikbaar op internet	Criteria waaraan topsportscholen en leerlingen aan moeten voldoen
Uitvoering	Onduidelijk	Tameside (24egion)	In Zuid-Australië, deelname-aantallen niet bekend	Deelname- aantallen niet bekend, alleen rugby.	12 topsportscholen en 7 topsportinternaten in Vlaanderen
Effectiviteit	Theoretisch onderbouwd, (nog) geen effectsonderzoek	Theoretisch onderbouwd, (nog) geen effectsonderzoek	(nog) geen onderzoek	Niets over bekend	Niets over bekend
Bron	Youth Sport Trust, 2010	Tameside Metropolitan Borough, 2011	Government of South Australia, 2011	ARU, 2010	; Bloso, 2011

5 Conclusie en aanbevelingen

Vanuit het Platform Sport Bewegen en Onderwijs bestond de behoefte aan een overzicht van Nederlandse en buitenlandse interventies gericht op het voorkómen van voortijdig schoolverlaten (VSV) en het stimuleren van talentontwikkeling in de sport (TOS). De voorliggende studie heeft getracht aan deze behoefte te voldoen. Er zijn in totaal 9 Nederlandse interventies naar voren gekomen die zich richten op het voorkómen van VSV. In totaal zijn 7 Nederlandse en 5 buitenlandse interventies naar voren gekomen die zich richten op het stimuleren van TOS.

5.1 Conclusies en aanbevelingen *Studie A (Voortijdig schoolverlaten)*

De aanleiding voor het uitvoeren van dit onderzoek naar interventies die zich richten op VSV was dat –op basis van de aanmeldingen voor het project Effectiviteit Interventies– de indruk bestond dat er in Nederland een gebrek aan dergelijk interventies was. Toch bleken er 9 interventies te bestaan die aan onze inclusiecriteria voldeden. Een verklaring voor deze discrepantie kan liggen in de manier waarop de werving van interventies bij het project Effectiviteit Interventies in eerste instantie was opgezet. Wellicht zijn bij aanvang van dit project niet de juiste kanalen gebruikt om met deze interventies in contact te komen. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat de interventie-eigenaren geen behoefte hadden in te stappen in het traject van Effectiviteit Interventies, waarmee ze hun interventie konden doorontwikkelen of onderzoeken.

De beperkte kennis over de effecten van de beschreven interventies is een groot gemis. In het vervolg zou dan ook het onderzoek naar mogelijke effecten van de bestaande interventies de prioriteit moeten krijgen. Pas wanneer bekend is of de interventies effectief zijn, kan op landelijk niveau een keuze worden gemaakt voor de verdere ontwikkeling en implementatie. Dit onderzoekstraject zou idealiter moeten starten met het beantwoorden van de vraag of het aanbieden van sport- en beweegaanbod in de schoolsetting überhaupt een rol zou kunnen spelen in het tegengaan van VSV. Er is hierover tot op heden slechts zeer beperkt bewijs beschikbaar, dat gebaseerd is op buitenlandse onderzoeksgegevens. Ook zou in vervolgonderzoek nagegaan moeten worden bij welke sport of beweegactiviteit het grootste effect gesorteerd wordt.

Pas wanneer de effecten van interventies zijn aangetoond, is het wenselijk deze landelijk te implementeren. Uit de inventarisatie bleek echter dat veel van de interventies niet openbaar beschikbaar zijn en dat er verschillende eigenaren van interventies zijn. Deze eigenaren zijn of voelen zich niet vanzelfsprekend verantwoordelijk voor een onderzoek naar effectiviteit en/of voor landelijke uitrol. Ook is er op dit moment geen aangewezen landelijke partij die hiervoor verantwoordelijk is. Aangezien het wel wenselijk is dat bewezen effectieve interventies landelijk geïmplementeerd worden, strekt het tot de aanbeveling een dergelijke organisatie aan te wijzen, ofwel de huidige interventie-eigenaren aan te sporen tot het uitvoeren van effectonderzoek en landelijke uitrol, en/of ze daarbij te ondersteunen. Hierbij is het ook gewenst aandacht te besteden aan continuïteit van de interventie. Om effect te sorteren is immers vaak een lange looptijd (meerdere jaren) nodig (Saan & De Haes, 2005). Een interventie zou zich hiertoe ook moeten

richten op het verstevigen van draagvlak en zou moeten worden ingebed in de sociale en bestuurlijk infrastructuur.

Tot slot zou een inventarisatie van (de eigenschappen van) buitenlandse interventies die sport en bewegen inzetten om VSV tegen te gaan, leerpunten kunnen opleveren voor Nederlandse interventies. Een buitenlandse inventarisatie is – zoals beschreven in het methode-hoofdstuk - door het onverwacht hoge aanbod van Nederlandse interventies niet uitgevoerd. In het voorliggende rapport is het daarom helaas niet mogelijk om voor de Nederlandse interventies leerpunten te benoemen die voortkomen uit (vergelijkbare) buitenlandse interventies gericht op het voorkómen van VSV. Een inventarisatie van buitenlandse interventies strekt dan ook tot de aanbeveling.

5.2 Conclusies en aanbevelingen *Studie B* (Talentontwikkeling in de sport)

Uit de studie naar interventies die zich richten op het stimuleren van TOS middels sport- en bewegen in de schoolsetting, is gebleken dat zowel bij de Nederlandse als de buitenlandse interventies geen onderzoek naar effectiviteit is uitgevoerd. Wel lopen er enkele pilot-onderzoeken naar effectiviteit en zijn positieve ervaringen door de deelnemers gerapporteerd. In Groot-Brittannië is een methode ontwikkeld die gebruikt kan worden voor talentidentificatie, voor talentontwikkeling en voor het verbeteren van het beweegonderwijs. Deze methode is gebaseerd op wetenschappelijke inzichten. De beperkte informatie over de effecten van de beschreven interventies brengt ons tot de eerste en belangrijkste aanbeveling. Er zouden effectonderzoeken moeten worden uitgevoerd naar de reeds beschikbare interventies om te komen tot een selectie van werkzame interventies die vervolgens op grotere schaal kunnen worden geïmplementeerd in Nederland. Hierbij moet ook aandacht zijn voor de vraag of de schoolsetting de aangewezen plaats is om TOS te stimuleren.

Wanneer we de Nederlandse interventies vergelijken met de buitenlandse, komt naar voren dat de gevonden Nederlandse interventies zich (op één na) allen richten op ondersteuning van jongeren met sporttalent bij het combineren van topsport en onderwijs. Dit lijkt de ontwikkeling van talent in de sport ten goede te komen. Wanneer we echter kijken naar de buitenlandse interventies wordt veel vaker ook gericht op het ontdekken (ofwel de identificatie) van sporttalenten. Ook deze invalshoek zou mogelijk een positief effect kunnen hebben op het ontwikkelen van sporttalent. Te denken valt dan bijvoorbeeld aan de talentidentificatiedagen zoals die in Zuid-Australië worden georganiseerd. Echter, ook hier heeft het uiteraard de voorkeur eerst de effectiviteit van een dergelijke aanpak te onderzoeken. Wanneer we het onderwerp nog breder bekijken zou ook het inzetten op goed bewegingsonderwijs voor alle leerlingen vanaf jonge leeftijd een bijdrage kunnen leveren aan TOS.

5.3 Tot slot

Voor zowel *Studie A* als *Studie B* geldt als belangrijkste aanbeveling dat onderzoek naar de effectiviteit van de verschillende interventies uitgevoerd moet worden. Om dit echter mogelijk te maken, dienen interventie-eigenaren hierbij ondersteund te worden. Ook is verder onderzoek noodzakelijk naar de methode die gebruikt wordt voor dit effectiviteits-onderzoek. De volgende zaken dienen hierbij in het

achterhoofd gehouden te worden. Allereerst is voor het waarnemen van een effect vaak een lange looptijd nodig. Daarnaast is het de gewoonte om bij het beoordelen van de effectiviteit van interventies, met name te kijken of de betreffende interventie in (semi-)experimenteel onderzoek effectief is bevonden (CGL, 2010). Het is echter lastig om de effectiviteit van dit soort interventies of programma's daadwerkelijk vast te stellen. Dit komt doordat het gaat om interventies of programma's die zich in en om de school afspelen, ofwel gaat het om een setting waarin het niet mogelijk is alle contextuele factoren te controleren. De kans is hierdoor groot dat het gemeten effect niet alleen toe te schrijven is aan de interventie maar ook aan andere (contextuele) factoren. Ook is het vaak lastig om een geschikte controlegroep te vinden. Het is daarom waardevol om naast een dergelijke beoordeling, effectiviteit van interventies (ook) op andere manieren te beoordelen. Binnen het project Effectiviteit Interventies van het Beleidskader Sport, Bewegen en Onderwijs wordt bijvoorbeeld met behulp van theorie en empirie gewerkt aan een methode om –op basis van de kenmerken van gezondheidsbevorderende interventies- de mogelijke effectiviteit te kunnen 'schatten'. Ook het gebruik van methoden die rekening houden met de context en zowel proces- als uitkomstmaten meten kan aanvullend zijn (Wagemakers, 2010).

6 Referenties

- ARU (Australian Rugby Union) (2010). Australian Rugby Platform to Gold – Talent Development Program (http://austschools.rugbynet.com.au/verve/resources/ARU_PATHWAY_TO_GOLD_PROGRAMME.pdf) 2-12-2011.
- Bailey, R. & Morley, D. (2006). Towards a model of talent development in physical education, *Sport, Education and Society*. 11:3, 211-230.
- Bijsterveldt-Vliegenthart van, M. (2011) 'Daling voortijdig schoolverlaters, recentelijk en toekomstig', ministerie van OCW, februari 2011.
- Bloso (Agentschap voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openlucht recreatie) (2011). (<http://www.bloso.be/topsport/topsportscholen/Pages/default.aspx>) geraadpleegd: 12-12-2011.
- Bussenmaker J (2008). De kracht van Sport, Den Haag.
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2012). Voortijdig schoolverlater naar onderwijssoort en leerjaar/niveau. Statline, geraadpleegd: 29-2-2012.
- CGL, 2010 Erkenningscommissie interventies: erkenningscriteria. (www.loketgezondleven.nl/object_binary/o11724_Erkenningscriteria.doc) geraadpleegd: 22-11-2011.
- ClickF1 (2011). (<http://www.clickf1.nl/project.php?item=65>) geraadpleegd: 21-12-2011.
- CSE (Centre for Sports & Education) (2011). (<http://www.cse-zwolle.nl/>) geraadpleegd: 18-11-2011.
- Deelproject Effectiviteit Interventies (2011). Diverse interne informatie.
- Deutscher Sportbund (2011). Qualitätskriterien der Eliteschulen des Sports (http://sport-mfkjks.nrw.de/sspo/doks/ff/eliteschulen_qualitaetskriterien.pdf) geraadpleegd: 12-12-2011.
- Fejgin, N. (1994). Participation in High School Competitive Sports: a subversion of school mission or contribution to academic goals? *Sociology of Sport Journal*, 11, 211-230.
- Fuchs, R., Powel, K., Semmer, N., Dwyer, Lippert, P. & Hoffmoester, H. (1988). Patterns of physical activity among German adolescents: The Berlin Bremen Study. *Preventative Medicine*, 17, 746- 763.
- Future 2030 (2011) (http://www.future2030.nl/nl/kick_change) geraadpleegd: 16-11-2011. En e-mailcontact met medewerker Future 2030 (November-december 2011).
- Government of South Australia, Office for recreation and sport (2011). Talent Identification. (<http://www.recsport.sa.gov.au/sasi/talent-id-development.html>) geraadpleegd: 2-12-2011.
- HAN (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen) (2011). Telefonisch contact met medewerker HAN / Talentvolgsysteem Sportfolio (16 december 2011).
- Holter N., Bruinsma, W. (2010). 'Wat werkt bij het voorkomen van voortijdig schoolverlaten?'. Nederlands Jeugd Instituut, augustus 2010. Blz. 4
- InnosportNL (2011). (sport)talentidentificatie voor iedereen. (http://www.innosport.nl/nl/Nieuws/InnoSportNL_nieuws/archief/%28Sport%29talentidentificatie_voor_iedereen%E2%80%A6) geraadpleegd: 12 december 2011.
- Johan Cruyff College (<http://www.cruyffcollege.org/JohanCruyffCollege>). geraadpleegd: 15-12-2011.
- Jonkman, P. (2008). Bachelorscriptie: 'Evaluatieonderzoek 'Scoren door Scholing'. Universiteit Twente.
- Kennisnet (2011). Ruimte voor Talent - Flexibel Onderwijs voor Topsporters (brochure). (<http://issuu.com/kennisnet/docs/ruimtevoortalent>) geraadpleegd: 15-12-2011.

- Kirk, D., Fitzgerald, H., Wang, J. & Biddle, S. (2000). Towards girls-friendly physical education: the Nike/YST Girls in Partnership Project – Final report. Loughborough, UK: Institute for Youth Sport.
- Kennispraktijk (2010). (http://www.kennispraktijk.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=269&Itemid=20) geraadpleegd: 21-12-2011.
- Levin (2009). The Payoff to Investing in Educational Justice, *Educational Researcher* 2009; 38.
- MBO Zelfregulatie (2011). (<http://www.mbo-zelfregulatie.nl/page/homepage>) geraadpleegd: 21-12-2011
- McNeal RB, Jr. Extracurricular activities and high school dropouts (1995). *Sociology of Education* 1995;68(1):62–81.
- Ministerie van VWS en OCW (2008). Beleidskader sport, Bewegen en Onderwijs <http://www.sportbewegenenonderwijs.nl/content/beleidskader-sport-bewegen-en-onderwijs> geraadpleegd: 5-11-2011.
- Min. ELS (Ministère de l'Éducation, du Loisir et du Sport), Québec (2010). Les règles de reconnaissance d'un programme Sport-études.
- Min. ELS (Ministère de l'Éducation, du Loisir et du Sport) , Québec (2011). (<http://www.mels.gouv.qc.ca/loisirSport/sportEtudes/index.asp?page=programmes>) geraadpleegd: 12-12-2011
- Min. FKJKS (Ministerium für Familie, Kinder, Jugend, Kultur und Sport) des Landes NordRhein (2011). (<http://sport-mfkjks.nrw.de/sspo/72.htm>) geraadpleegd: 12-12-2011.
- Min OCW (2011). Aanval op Schooluitval. (<http://www.aanvalopschooluitval.nl>) geraadpleegd: 21-12-2011.
- NDPN (National Dropout Prevention Network) (2011). (<http://www.dropoutprevention.org/home>) geraadpleegd: 5-11-2011.
- NIVM (Nederlands Instituut voor Vechtsport en Maatschappij) (2011). (<http://www.respons-nivm.nl/home.aspx>) geraadpleegd: 23-12-2011.
- NIVM (Nederlands Instituut voor Vechtsport en Maatschappij) (2012). Telefonisch contact met projectcoördinator NIVM 28-01-2012).
- NOC*NSF (2006). Publieksversie Masterplan Talentontwikkeling 2006-2010. Talent Centraal. Arnhem, Nederland.
- NOC*NSF (2008). Accreditatiesysteem Topsportcentra, Accreditatietoets.
- NOC*NSF (2009)a. Olympisch plan 2028 Heel Nederland naar Olympisch niveau plan van aanpak op hoofdlijnen. Arnhem, Nederland
- NOC*NSF (2009)b. Expertrapport. Nederlandse sport naar Olympisch niveau. Een nadere uitwerking van het sportgedeelte van het Olympisch Plan 2028. Arnhem, Nederland
- NOC*NSF (2010). Topsportcentra CTO en NTC. (<http://www.nocnsf.nl/cms/showpage.aspx?id=627>) geraadpleegd: 18-11-2011.
- NOC*NSF (2012). Bonden en Programma's 2012 CTO NTC.
- OCW (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), 2011. Nieuwe voortijdig schoolverlaters. Convenantjaar 2009-2010. Voorlopige cijfers. (Bijlage VSV Brief 2011).
- Olympisch Netwerk Rotterdam (2011) (<http://www.rotterdamtopsport.nl/olympisch-netwerk-rotterdam/over-olympisch-netwerk>). geraadpleegd: 12-12- 2011.
- PEAC (Premier Elite Athletes Collegiate) (2011). (<http://www.peac.ca/peac/>) geraadpleegd: 12-12-2011.
- Platform Bewegen en Sport (2011)a.

- (<http://www.platformbewegenensport.nl/?thema/661/Voortijdig+schoolverlaten.aspx>) geraadpleegd: 18-11-2011.
- Platform Bewegen en Sport (2011) b. (<http://www.platformbewegenensport.nl/?category/661/Goede+voorbeelden.aspx>) geraadpleegd: 15-12-2011.
 - Rem, M. (2011). 'Bedrijfsplan De Weg van de Held'. En informatie verkregen tijdens telefoongesprek (14-12-2011).
 - ROC Twente (2011). (<http://www.rocvantwente.nl/ROC-Sectoren/educatie/colleges/orientatie-ontwikkeling/opleidingen/Pak-je-kans.html>) geraadpleegd: 21-12-2011.
 - Saan en de Haes (2005). Gezond effect bevorderen. Het organiseren van effectieve gezondheidsbevordering. Woerden, NIGZ, 2005.
 - Scheepmaker, M.P.C. & Veer, P.B.A. ter (2006). Justitiële verkenning: Spijbelars en Dropouts. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
 - Sport and Dev (the International Platform on Sport and Development) (2011). (www.sportanddev.org) geraadpleegd: 5-11-2011.
 - Sport Études Concept (2011). (<http://www.sportsetudes.fr/professionnels/approche-pedagogique.php>) geraadpleegd: 12-12-2011.
 - Sport Knowhow XL (2009). (http://www.sportknowhowxl.nl/index.php?pageid=nieuws_detail&catid=nieuwsberichten&cntid=4212) 21-12-2011
 - Sport United (2011). (<http://www.sportunited.nl>) geraadpleegd: 21-12-2011.
 - SSB (Stichting Sport en Sociale Begeleiding Eindhoven) (2012). Telefonisch contact met medewerker SSB (12-12-2011).
 - Stegeman, H. (2007) Effect van sport en bewegen op school. Den Bosch: Mulier instituut, 2007 (http://sport.cda.nl/Portals/568/docs/Effect_van_sport_en_bewegen_op_school.pdf) geraadpleegd: 3-11-2011
 - Steiner, H. (2001). Children who participated in school extracurricular activities were less likely to drop out or to have been arrested. Evidence-Based Health. 4 (1):29, 2001 feb.
 - Stichting LOOT (Landelijke Organisatie Onderwijs en Topsport) (2011). Wat zijn Topsport Talent Scholen? (<http://www.stichtingloot.nl/mainitems.php?pid=3>). geraadpleegd: 18 november 2011.
 - Symons, C.W., Cinelli, B., James, T.C. & Groff, P. (1997). Bridging Student Health Risks and Academic Achievement through comprehensive School Health Programs. Journal of School Health, 67, 220- 227.
 - Tameside Metropolian Borough (2011). (<http://www.tameside.gov.uk/sports/development/talent#2>) geraadpleegd: 12-12-2011.
 - Topsport Limburg (2011). (<http://www.topsportlimburg.nl/pages/onn.aspx>) geraadpleegd: 12-12-2011.
 - Yin Z, Moore JB. (2004). Re-examining the role of interscholastic sport participation in education. *Psychological Reports* 2004;94(3 Pt 2):1447–1454
 - Youth Sport Trust (2010). Physical Education Quality Standards for Talent Development.(Physical Education Quality Standards for Talent Development), 12-12-2011.
 - RIVM (2011). *Handleiding gezonde school* (<http://www.loketgezondleven.nl/settings/gezonde-school/handleiding-gezonde-school/>) geraadpleegd: 11-11-2011
 - Wagemakers, A. (2010) *Community health promotion – Facilitating and evaluating coordinated action to create supportive social environments*. Thesis Wageningen University, 2010.

- Werksite (2011). Het onderwijs in België. (www.werksite.nl/download/onderwijs%20in%20Belgie.doc) geraadpleegd: 20-12-2011.
- Wiley J. (2001). Talent development: a guide for practice and research within sport. New York, John Wiley & Sons.
- Wolstencroft, E. (2002). Talent Identification and Development: An Academic Review. Edinburgh, Scotland.
- WRR (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid) (2009). Vertrouwen in de School. Blz. 179-180.
- YHPHO (Yorkshire & Humber Public Health Observatory) (2011). (<http://www.yhpho.org.uk/phiced>) geraadpleegd: 23-12-2011.
- Youth Sport Trust (2010). (<http://gifted.youthsporttrust.org/page/pe-sport/index.html>) 12-12-2011.

A Beschrijving gevonden interventies voortijdig schoolverlaten

Er zijn in totaal 13 interventies gevonden. De interventies met de nummers 1 tot en met 4 zijn reeds betrokken bij het deelproject 'Effectiviteit interventies' van het Beleidskader Sport Bewegen en Onderwijs. Bij de interventies met de nummers 1 t/m 7 wordt sport en bewegen in het algemeen (dus geen specifieke sport) ingezet om schooluitval te voorkómen. Bij de interventies met de nummers 8 en 9 wordt vechtsport ingezet om schooluitval te voorkómen. Aan het einde van deze bijlage worden vier interventies opgesomd, die niet goed in de doelstelling van de studie te vallen.

1. SportMPower

Doelstelling:	Onderwijskansen en loopbaanmogelijkheden van de leerlingen vergroten en daarmee de kans op schooluitval verkleinen. Gezondheid jongeren bevorderen, jongeren aan sport verbinden, ontwikkelen van competenties op het gebied van normen en waarden, samenwerking, respect, doorzettingsvermogen, emotieregulatie en communicatieve vaardigheden.
Doelgroep:	Derde- en vierdejaars VMBO-leerlingen met een verhoogd risico op VSV.
Methode:	Combinatie van sport en loopbaantraining. Jongeren wordt een erg aantrekkelijk sportaanbod aangeboden, met daarbij een verplichte loopbaantraining. Daarnaast worden leerlingen betrokken bij de inhoud van het programma.
Eigenaar	Kennispraktijk
Partners:	Bij het programma wordt samenwerkt met bedrijven en particuliere instellingen, die onder andere workshops verzorgen.
Materialen:	Stappenplan, toolbox en handleiding. Ook is een duidelijke beschrijving ingediend bij het deelproject Effectiviteit Interventies.
Uitvoering:	Op 7 scholen verspreid over 4 steden.
Beschikbaarheid:	Via Kennispraktijk
Effectiviteit:	(nog) niet: In het kader van het deelproject 'Effectiviteit Interventies' van het Platform SBO, wordt in de periode november 2010 tot en met juli 2012 uitvoerig effectonderzoek uitgevoerd onder vier á vijf SportMpower-projecten.
Overig:	-

(Bron: Kennispraktijk, 2010)

2. Re-Move

Doelstelling:	Door middel van psychomotorische training terugdringen van de hoeveelheid voortijdig schoolverlaters op het voortgezet onderwijs in de regio IJssel/Vecht.
Doelgroep:	Jongeren in de leeftijdscategorie 12 t/m 17 jaar die vanwege persoonlijke problemen op school zijn uitgevallen en begeleid worden in de reboundvoorziening van het Lumeijn in Zwolle.
Methode:	Door middel van psychomotorische training worden de gevoelens, gedachten en gedragingen van de doelgroep beïnvloed en leert de doelgroep omgaan met persoonlijke problematiek, waardoor zij hun afgebroken opleiding binnen het reguliere voortgezet onderwijs kunnen afmaken. Regelmatig wordt de voortgang van de leerling

- geëvalueerd en de resultaten van deze evaluaties worden teruggekoppeld aan alle betrokkenen.
- Eigenaar: Rebound OPDC "Het Lumeijn" (maakt deel uit van de Stichting Zorgstructuur vo Regio IJssel-Vecht).
- Partners: Hogeschool Windesheim (Studenten en docenten worden bij het programma betrokken om de inhoudelijke ontwikkeling van de interventie verder vorm te geven).
Kennispraktijk (Onderzoeks- en ontwikkel expertise op het vlak van onderwijsgerelateerde beweeginterventies).
TNO (Onderzoeksexpertise op het vlak van Theoretische onderbouwing en doorontwikkeling van interventies)
- Materialen: Handleiding is in ontwikkeling. Verder is een duidelijke beschrijving ingediend bij het deelproject Effectiviteit Interventies.
- Uitvoering: Re-move loopt op het Lumeijn in Zwolle, maar ook in Utrecht en Harderwijk. Verder vindt in het kader van het deelproject 'Effectiviteit Interventies' en procesevaluatie plaats. Intentie is om Re-move in de toekomst ook te implementeren op collega-scholen van Lumeijn.
- Beschikbaarheid: Via Kennispraktijk
- Effectiviteit: (nog) Niet effectief bevonden.
- Overig: Men is op dit moment in het kader van het Deelprogramma "Effectiviteit Interventies" bezig met de doorontwikkeling van RE-MOVE.
- (Bron: Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011)

3. Sportklasse!

- Doelstelling: Door middel van meer sport en bewegen aan te sluiten op de belevingswereld en interesses van leerlingen zodat zij met meer plezier naar school gaan, minder ongeoorloofd verzuimen, uiteindelijk betere schoolresultaten halen en als gevolg daarvan schooluitval wordt voorkómen.
- Doelgroep: Leerlingen in de leeftijd van 12 tot 14/15 jaar uit de onderbouw van het voortgezet onderwijs
- Methode: Jongeren met in eerste instantie weinig motivatie voor school maar affiniteit met sport en bewegen krijgen de gelegenheid de middelbare schoolloopbaan te doorlopen in een zogenoemde 'sportklas'. In de sportklas krijgen leerlingen extra scholing en begeleiding op factoren van schooluitval zoals attitude t.o.v. school, toekomstperspectief, 'locus of control', doorzettingsvermogen, sociale vaardigheden, schoolklimaat en sportieve vaardigheden.
- Eigenaar: CPS Onderwijsontwikkeling en Advies (één van de drie landelijke pedagogische centra (LPC) en werkt met een groot aantal scholen aan kwaliteitsverbetering van het onderwijs)
- Partners: Kennispraktijk (Onderzoeksbureau op het terrein van sport, onderwijs en gezondheid).
Een school voor voortgezet onderwijs
- Materialen: Handleiding is in ontwikkeling. Verder is een duidelijke beschrijving ingediend bij het deelproject Effectiviteit Interventies.
- Uitvoering: Sportklasse! loopt nu op drie scholen voor het voortgezet onderwijs. Kennispraktijk en CPS zijn echter landelijke organisaties, wat een landelijke uitrol mogelijk vergemakkelijkt.
- Beschikbaarheid: Via CPS Onderwijsontwikkeling en Advies

Effectiviteit: Er is op kleine schaal effectiviteitsonderzoek gedaan. De deelnemers waren erg tevreden.

Overig: Men is op dit moment in het kader van het Deelprogramma "Effectiviteit Interventies" bezig met de doorontwikkeling van Sportklasse!.

(Bron: Deelproject Effectiviteit Interventies, 2011)

4. Sport-it

Doelstelling: 1) Door middel van sport een bijdrage leveren aan het voorkómen van voortijdig schooluitval bij overbelaste jongeren van 12 tot en met 23 jaar die de verbinding met onderwijs en arbeid dreigen te verliezen of al hebben verloren.
2) De sociale infrastructuur die zich met de doelgroep bezig houdt verstevigen door draagvlak en inbedding te organiseren op bestuurlijk en ambtelijk niveau en gezamenlijk met de instroompartijen uit de domeinen onderwijs, welzijn, zorg en werk- en inkomen en uitvoerende sportorganisaties.

Doelgroep: jongeren van 12 tot en met 23 jaar die de verbinding met onderwijs en arbeid dreigen te verliezen of al hebben verloren.

Methode: Sportvormen worden als middel ingezet om specifieke gedragscompetenties te ontwikkelen. De 'Strategische driehoek' is de basis voor Sport-it en bestaat uit de jongere, een coach en een trainer. De coach (schooldocent, jongerenwerker of hulpverlener) begeleidt en stimuleert de deelnemer in het leerproces. De trainer (een sportprofessional, speciaal opgeleid voor Sport-it) verzorgt het inhoudelijke programma.

Eigenaar: ClickF1

Partners: School, Welzijnsorganisatie, Gemeente.

Materialen: Handleiding is in ontwikkeling. Verder is een duidelijke beschrijving ingediend bij het deelproject Effectiviteit Interventies.

Uitvoering: Sport-it loopt nu op vijf scholen. Er is de intentie om Sport-it landelijk uit te rollen.

Beschikbaarheid: Via ClickF1

Effectiviteit: Nee, er is een aanvraag voor een effectiviteitsonderzoek ingediend bij 'Effectiviteit interventies'.

Overig: Men is op dit moment in het kader van het Deelprogramma "Effectiviteit Interventies" bezig met de doorontwikkeling van Sport-it.

(bron: ClickF1, 2011; Sport Knowhow XL, 2009)

5. De Weg Van De Held

Doelstelling: Cliënten motiveren en trainen om bewuste, autonome keuzes te maken. 3 onderdelen:

1. Preventie voortijdig schoolverlaten ('De held haalt zijn Diploma'): Terugdringen van het aantal voortijdig schoolverlaters d.m.v. intensieve begeleiding aan jongeren die uitgevallen zijn of dreigen uit te vallen.
2. Jongeren met GGZ-indicatie ('De held verslaat zijn Draak'): jongeren met een GGZ indicatie begeleiden bij het behalen van persoonlijke doelen (in onderaannemerschap van de Opvoedpoli (2^e lijns GGZ/AWBZ-erkende instelling).

3. Recreatieve sporters ('De held verkent zijn weg'): Trainen van persoonlijke en sociale vaardigheden waarbij sport en bewegen dient als middel.
- Doelgroep: Algemeen: cliënten: jongeren in Utrecht die obstakels en uitdagingen tegenkomen in hun ontwikkeling naar volwassenheid. Ook: omgeving van deze jongeren (bijvoorbeeld ouders). Specifiek: 1) jongeren in de gemeente Utrecht die uitgevallen zijn of dreigen uit te vallen; 2) jongeren met GGZ indicatie in Utrecht; 3) iedereen.
- Methode: Onderdeel 1 (anderen minder relevant voor deze studie): Individuele begeleiding in combinatie met groepstrainingen. Sport vormt in het programma een belangrijk middel, waar met name zelfverdedigingsporten worden ingezet. In groepsverband wordt gewerkt aan aan het terugdringen van het aantal vroegtijdig schoolverlaters. Studenten die uitvallen of dreigen uit te vallen krijgen extra training en begeleiding binnen DWvdH.
- Eigenaar: De Weg Van De Held (erkend leer-werkbedrijf)
- Partners: De grote ROC's in Utrecht, gemeente Utrecht, zorgverzekeraars.
- Materialen: Nog geen
- Uitvoering: Op ROC's in de gemeente Utrecht. DWvdH bestaat sinds 2009, en is bezig met uitbreiding.
- Beschikbaarheid: Via eigenaar (Michel Rem).
- Effectiviteit: Niets over bekend
- Overig: (bron: Rem, 2011)

6. Kick Change

- Doelstelling: Deelnemers inzicht in en houvast aan zichzelf laten krijgen, waardoor zij de regie van hun leven in eigen had kunnen nemen.
- Doelgroep: Leerlingen aan het voortgezet onderwijs (ook MBO) en volwassenen
- Methode: Met behulp van het coachspel 'Life Twister', worden de persoonlijke doelen van de deelnemers in kaart gebracht. Hulp bij het bereiken van deze doelen door: vergroten van zelfvertrouwen, moed, focus en geduld en communicatie en de afwisseling van inspanning en ontspanning. Zowel fysieke als mentale trainingsonderdelen. Er is ook lesmateriaal beschikbaar dat op school ingezet kan worden en is een aantal docenten in het onderwijs opgeleid om het Kick Change programma te kunnen verzorgen.
- Eigenaar: Future 2030
- Partners: Middelbare scholen
- Materialen: Handleiding, boeken, lesmateriaal
- Uitvoering: Kick Change is op ten minste 6 scholen in Noord-Brabant geïmplementeerd, waarbij vele positieve ervaringen waren. Er is een ambitie tot landelijke uitrol/uitbreiding.
- Beschikbaarheid: Via Future 2030
- Effectiviteit: Nee, maar er zijn wel positieve ervaringen van deelnemers/trainers.
- Overig: In de toekomst zal Kick Change zich ook gaan richten op de samenwerking van jeugd, ouders en school, waarbij ook de ouders ondersteund kunnen worden bij het coachen van hun kinderen.
- (bron: Future 2030, 2011)

7. De Graafschap Helpt Scoren

- Doelstelling: Vroegtijdig schooluitval voorkómen en de kans op een vervolgopleiding of werk vergroten.
- Doelgroep: Jongeren tussen de 16 en 23 jaar die een heroriëntatie nodig hebben gericht op school of werk. Jongeren moeten ingeschreven staan bij het jongerenloket Jouw Unit (Doetinchem).
- Methode: Project van 12 weken waarin gericht wordt op de toekomst van de leerlingen. De leerlingen leren hun eigen talenten te ontdekken, beroepskeuzes te maken, samen te werken in een team, zelfvertrouwen op te bouwen, keuzes te maken, een cv en sollicitatiebrief op te stellen en om te gaan met kritiek. Sport is een belangrijk onderdeel in het programma en iedere dag wordt er een sportieve activiteit gedaan.
- Eigenaar: Sport United
- Partners: gemeente Doetinchem, Sport United, De Graafschap BV, ROC Graafschapcollege, Weer aan Werk, RMC, Jouw Unit.
- Materialen: Lesprogramma.
- Uitvoering: De Graafschap helpt scoren is actief in de gemeente Doetinchem. Sport United is een landelijk bureau.
- Beschikbaarheid Regionaal. Methode beschikbaar via Sport United.
- Effectiviteit: Niets over bekend
- Overig: De meeste activiteiten worden uitgevoerd in en rondom Stadion De Vijverberg.
(Bron: Sport United, 2011).

8. Respons

- Doelstelling: Leerlingen door middel van vechtsport leren omgaan met lastige situaties.
- Doelgroep: MBO-leerlingen
- Methode: Vechtsport wordt als pedagogisch instrument gebruikt om positief bij te dragen aan maatschappelijke problemen. De interventie wordt hierbij onderdeel van het reguliere lesprogramma. Met uitdagende beweegvormen leren leerlingen om te gaan met lastige situaties. Er wordt gericht op competenties.
- Eigenaar: Nederlands Instituut voor Vechtsport en Maatschappij (NIVM)
- Partners: Scholen, sportdocenten/trainers, NOC*NSF
- Materialen: Lesmodules, handboek en beschrijving van didactische werkvormen.
- Uitvoering: niet bekend
- Beschikbaarheid: Via NIVM
- Effectiviteit: Wordt op dit moment onderzocht
- Overig: -
(bron: informatie verkregen bij telefoongesprek met projectcoördinator NIVM (28 januari 2012) en (NIVM, 2011))

9. Stichting Sport en Sociale Begeleiding: Training in het kader van preventie voortijdig schooluitval

- Doelstelling: Voorkómen van schooluitval door het ontwikkelen van competenties.
- Doelgroep: Alle leerlingen van School 23 van het ROC in Eindhoven (MBO-niveau 1)
- Methode: Vechtsport wordt ingezet om competenties te ontwikkelen, die belangrijk zijn voor de preventie van schooluitval. Hierbij wordt de interventie geïntegreerd in het lesprogramma. (Methode afkomstig van NIVM)

Eigenaar: Stichting Sport en Sociale Begeleiding (SSB) Eindhoven
Partners: School 23, NIVM
Materialen: Trainingsprogramma voor docenten.
Uitvoering: Op School 23 van ROC Eindhoven. Intentie bestaat om na de pilot verder uit te breiden.
Beschikbaarheid: Nog niet (het gaat hier om een pilot)
Effectiviteit: Er loopt op dit moment een pilot waarbij een voor- en nameting plaats vindt. Hierbij wordt de competentieontwikkeling van de leerlingen gemeten. Deze metingen zeggen iets over de effectiviteit van het programma.
Overig: -
(bron: SSB, 2012))

B Beschrijving gevonden interventies talentontwikkeling in de sport *Nederland*

De interventies met de nummer 1, 2, 3, 4 en zijn reeds opgenomen in het deelprogramma "Effectiviteit interventies".

1. Iedereen heeft talent – een ontdekkingsreis naar sportieve mogelijkheden

- Doelstelling:** Het zo goed mogelijk laten aansluiten van de sportkeuze van sportactiviteiten op de beweegtalenten van elk kind.
- Doelgroep:** leerlingen in groep 1 t/m 4 (4 t/m 8 jaar) van het basisonderwijs
- Methode:** Drie onderdelen: 1) Algemene Sportieve Vorming, 2) (Sport)talentidentificatie, 3) Sport Motorische Ondersteuning. Voor dit onderzoek is met name het deelproject (Sport)talentidentificatie relevant: 'toolkit' waarmee de leerling getest kan worden wat hun fysieke en mentale eigenschappen zijn, en wat hun interesses. Op basis van deze gegevens wordt een gericht advies gegeven over de sport- of beweegactiviteiten die het beste bij de kinderen passen.
- Eigenaar:** Innosport
- Partners:** Gemeente Den Bosch, Gymnastiekvereniging Flik-Flak
- Materialen:** Talentidentificatie-toolkit en handleiding zijn in ontwikkeling. Er is wel een duidelijke beschrijving ingediend bij het deelproject Effectiviteit Interventies.
- Uitvoering:** InnoSport is in Den Bosch een pilot van dit project gestart. Men is op dit moment in het kader van het Deelprogramma "Effectiviteit Interventies" bezig met de doorontwikkeling van Iedereen Heeft Talent.
- Beschikbaarheid:** Via Stichting Flik-flak
- Effectiviteit:** (nog) Niet. Er loopt op dit moment een pilotonderzoek naar de effectiviteit.
- Overig:** Het zwaartepunt ligt bij dit project niet zozeer op het ontwikkelen van topsporters, als wel bij het herkennen en ontwikkelen van talenten. Het ontdekken en ontwikkelen van topsporters is echter wel mogelijk in dit project.

(Bron: InnoSportNL, 2011)

2. Talentvolgsysteem Sportfolio

- Doelstelling:** Met behulp van een online account aan de sporter inzicht te geven in de sport- en schoolactiviteiten en het verhogen van de zelfregulatie.
- Doelgroep:** Sporters, coaches en trainers, van ongeveer 12 t/m 16 jaar.
- Methode:** Elke sporter beschikt over online account dat bestaat uit drie onderdelen: 1) Agenda, waarin het schoolprogramma en het trainingsprogramma weergegeven worden. 2) Adviespagina, waarop coach, trainer, mentor en eventuele anderen advies kunnen geven over (het combineren van) de te volgen trainingen en lesprogramma's. 3) Logboek, waarin bijgehouden kan worden hoe de voortgang op les- en sportgebied gaan. Daarnaast krijgt de sporter vanuit de HAN opdrachten (in bijvoorbeeld het stellen van doelen), die helpen bij het ontwikkelen van competenties die belangrijk zijn voor zelfregulatie.
- Eigenaar:** Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)
- Partners:** Seneca (verzorgt de portals op internet)

Materialen: Software/account. Daarnaast is een duidelijke beschrijving ingediend bij het deelproject Effectiviteit Interventies.

Uitvoering: Sportfolio wordt op dit moment gebruikt door sporters in de regio Arnhem/Nijmegen. Ambitie bestaat voor landelijke uitrol.

Beschikbaarheid: Via HAN

Effectiviteit: Nee (nog) niet. Er loopt op dit moment een evaluatieonderzoek.

Overig: In het kader van het deelproject 'Effectiviteit Interventies' van het Platform SBO, wordt op dit moment een onderzoek uitgevoerd onder ongeveer dertig sporters die deelnemen aan Sportfolio.

(bron: HAN 2012)

3. Topsport Talent Scholen ('LOOT-scholen')

Doelstelling: Het voor sporttalenten mogelijk maken van ontwikkeling in zowel topsport als onderwijs.

Doelgroep: Leerlingen aan het voortgezet onderwijs aan wie NOC*NSF een talent- of topsportstatus heeft toegekend.

Methode: Topsport Talent Scholen houden rekening met de sportactiviteiten door extra faciliteiten aan te bieden die speciaal aangepast zijn aan de eisen en wensen van het betreffende talent.

Eigenaar: Landelijke Organisatie Onderwijs en Topsport (LOOT).

Partners: alle 29 Topsport Talent Scholen, NOC*NSF, sportbonden en – verenigingen.

Materialen: Richtlijnen waaraan LOOT-scholen moeten voldoen. Ook is een duidelijke beschrijving ingediend bij het deelproject Effectiviteit Interventies.

Uitvoering: Er zijn 29 LOOT-scholen verspreid over Nederland.

Beschikbaarheid: Via Stichting LOOT

Effectiviteit: Nee.

Overig: Men is op dit moment in het kader van het Deelprogramma "Effectiviteit Interventies" bezig met de theoretische onderbouwing van LOOT-scholen.

(Bron: Stichting LOOT, 2011)

4. Centre for Sports & Education (CSE)

Doelstelling: Ondersteunen en begeleiden van leerlingen bij het combineren van topsport met onderwijs.

Doelgroep: Leerlingen aan het basis (groep 7 en 8), voortgezet of middelbaar beroepsonderwijs die het talent en de ambitie hebben voor een topsportcarrière.

Methode: Leerlingen volgen een programma dat bestaat uit 'normale' onderwijsuren, sporturen en sportondersteunend onderwijs. Van iedere leerling wordt een talentprofiel gemaakt (persoonlijkheid, de fysiologie, de gedragingen en leerpatronen). Door de leerlingen regelmatig fysiek en mentaal te testen en te monitoren, wordt het individuele leerprofiel aangepast wanneer nodig. Ook wordt er op deze manier bij de leerling inzicht in het eigen functioneren als mens en als sporter gecreëerd.

Eigenaar: Centre for Sports & Education

Partners: Kennispraktijk, Coach2score, Landstede, Talentstad, Thomas a Kempis College en sportclubs/-bonden: FC Zwolle (voetbal), ZAC (basketbal), VC Zwolle (volleybal), WRZV/Landstede (acrogym), ZMHC (hockey), Tempo (hockey), NeVoBo (volleybal), NBB (basketbal), Hippisch Centrum De Haerst (hippische sport).

Materialen: Handleiding, deskundigheidsbevorderingsprogramma. Ook is een duidelijke beschrijving ingediend bij het deelproject Effectiviteit Interventies.

Uitvoering: Op dit moment alleen in de omgeving van Zwolle.

Beschikbaarheid: Via: Kennispraktijk (Onderzoeks- en ontwikkel expertise op het vlak van onderwijsgerelateerde beweeginterventies)

Effectiviteit: Nee, er wordt binnenkort een effectonderzoek uitgevoerd

Overig: Men is op dit moment in het kader van het Deelprogramma "Effectiviteit Interventies" bezig met de theoretische onderbouwing van CSE.

(Bron: CSE, 2011)

5. Centra voor Topsport en Onderwijs (CTO's) en Nationale TopsportCentra (NTC's)

Doelstelling: Voor jonge topsporters en talenten mogelijk maken topsport met onderwijs te combineren.

Doelgroep: Leerlingen aan het VO, MBO, HBO of WO aan wie NOC*NSF een talent- of topsportstatus heeft toegekend.

Methode: In de centra liggen trainingsaccommodaties, woonruimtes en onderwijsinstellingen dicht bij elkaar, opdat de reistijd van sporters zo kort mogelijk is. Daarnaast voldoen de trainingsaccommodaties aan de eisen van de sportbonden. Ook beschikken deze centra over studieruimtes en begeleiding bij de opleiding, opdat de sporters hun opleiding goed met hun topsport kunnen combineren. De centra dienen tevens te zorgen voor geschikte woonruimte en maaltijden. Verder is er (para)medische begeleiding en mentale en fysieke begeleiding beschikbaar.

Eigenaar: NOC*NSF

Partners: Lokale onderwijsinstellingen

Materialen: Eisen/richtlijnen (opgesteld door NOC*NSF) waaraan centra moeten voldoen.

Uitvoering: 4 CTO's: Amsterdam (zwemmen, roeien, squash, honkbal, volleybal, basketbal, rugby, voetbal); Eindhoven (zwemmen, klimmen, turnen, honkbal, judo, ijshockey); Heerenveen (schaatsen, turnen, judo, skate, bobslee, zwemmen); Papendal (wielrennen, atletiek, tafeltennis, badminton, handbal, basketbal (rolstoel), volleybal, handboog, taekwondo, geweerschieten).
5 NTC's: Beachvolleybal (Den Haag); Triathlon (Sittard); Waterpolo (Utrecht); Zeilen (Den Haag); Polsstokhoogspringen (Sittard) (NOC*NSF, 2012).

Beschikbaarheid: Via NOC*NSF

Effectiviteit: Niets over bekend

Overig: Het verschil tussen CTO's en NTC's zit in het aantal sportbonden dat bij het centrum aangesloten is en daarmee het aantal sporten dat in het centrum beoefend kan worden (CTO: minstens 8; NTC: 1).

(Bron: NOC*NSF, 2008)

6. Ruimte voor Talent

Doelstelling: Jonge topsporters ondersteunen bij het combineren van onderwijs en topsport doormiddel van een digitale leeromgeving.

Doelgroep: Leerlingen aan het VO, MBO, HBO of WO (al dan niet van een Topsporttalentschool, NTC of CTO) die aan topsport doen.

Methode: Digitale leeromgeving die het mogelijk maakt topsport en opleiding nog beter te combineren. Belangrijke componenten van de leeromgeving: agenda waarin sport en school samen in worden weergegeven, digitaal lesmateriaal, een studietoetscoach die de

voortgang bewaakt en het sportprogramma afstemt met de verschillende vakdocenten

Eigenaar: Kennisnet

Partners: Surfnet/Kennisnet Innovatieprogramma, NOC*NSF, de CTO's in Arnhem en Amsterdam en de Topsporttalentscholen in Heerenveen en Eindhoven

Materialen: Beschrijving en presentatie is op internet te vinden.

Uitvoering: Op dit moment wordt Ruimte voor Talent gebruikt door leerlingen in Heerenveen en Eindhoven.

Beschikbaarheid: Via Kennisnet/surfnet

Effectiviteit: (nog) Niets over bekend

Overig: Op dit moment loopt een pilot met Ruimte voor Talent op de Topsporttalentscholen in Heerenveen en Eindhoven.

(Bron: Kennisnet, 2011)

7. MBO-opleiding combineren met topsport

Doelstelling: Het vergemakkelijken van het combineren van topsport en studie (verschillende MBO-opleidingen).

Doelgroep: Leerlingen aan ROC's/MBO-instellingen die aan topsport doen.

Methode: Er worden afspraken gemaakt tussen de school en de sporter waarin vastgelegd wordt hoe de schoolloopbaan op de sportloopbaan wordt afgestemd, welke voorzieningen de sporter kan gebruiken en welke begeleiding de sporter nodig heeft. Ook wordt vaak per schooljaar een plan gemaakt waarin de activiteiten van dat schooljaar gespecificeerd staan. Wanneer de plannen zijn gemaakt, kan de sporter veelal gebruik maken van fitnessruimtes binnen het ROC, begeleiding, gratis fysiotherapeut etc.

Eigenaar: Voorbeelden van ROC's die een dergelijk programma aanbieden zijn: ROC Midden Nederland, ROC Mondriaan (Den Haag), ROC Amsterdam/Johan Cruijff College en het Koning Willem I College (Platform Bewegen en Sport, 2011 b); de vijf Johan Cruijff Colleges in Nederland (Amsterdam, Enschede, Groningen, Nijmegen, Roosendaal) (Johan Cruijff Institute for Sport Studies, 2011)

Partners: n.v.t.

Materialen: n.v.t. verschilt per school

Uitvoering: Op verschillende ROC's/MBO-instellingen in Nederland. Elke school implementeert een programma op eigen manier.

Beschikbaarheid: Geen, komt vanuit school zelf (geen overkoepelende/coördinerende organisatie)

Effectiviteit: Niets over bekend

Overig: -

C Beschrijving gevonden interventies talentontwikkeling in de sport *buitenland*

Deze bijlage geeft een beschrijving van de buitenlandse interventies.

Bij de interventies 6 t/m 9 zijn minder uitgebreid beschreven omdat het hier gaat om kleinschalige of weinig omvattende initiatieven.

De interventies 10 t/m 14 zijn minder uitgebreid beschreven omdat deze in grote mate overeen komen met interventies die ook in Nederland bestaan.

1. Physical Education Quality Standards for Talent Development (Groot Britannië)

- Doelstelling:** Het vergroten van het aantal mogelijkheden voor sportdeelname door jongeren en het verhogen van het niveau van het onderwijs lichamelijke opvoeding.
- Doelgroep:** (sport)docenten en scholen, en de leerlingen van deze scholen in Groot Britannië
- Methode:** Methode waarmee op basis van kwaliteitsstandaarden stap voor stap bepaald kan worden over welke talenten een kind beschikt en hoe de ontwikkeling daarvan is. De methode met de standaarden is ook bedoeld om de docent te scholen en de school beter geschikt te maken voor leerlingen met uiteenlopende talenten. De standaarden zijn geschikt voor zowel primair als voortgezet onderwijs.
- Eigenaar:** Youth Sport Trust (ontwikkelaar standaarden).
- Partners:** Standaarden maken deel uit van een landelijk (overheids-)project waarbij de banden tussen scholen en sportverenigingen versterkt worden (Physical Education School Sport and Club Links (PESSCL) Strategy).
- Uitvoering:** onduidelijk in hoeverre de 'Quality standards' gebruikt worden. Wel lijken ze geschikt voor landelijk gebruik.
- Beschikbaarheid:** via Youth Sport Trust. Op de website is informatie te vinden.
- Materialen:** Document met beschrijving van te volgen stappen.
- Effectiviteit:** Er ligt een stevige theoretische onderbouwing aan ten grondslag.
- Overig:** -
(Bron: Youth Sport Trust, 2010)

2. Tameside Physical Education and Sport (Groot Britannië)

- Doelstelling:** Het uiteindelijke doel is om lijn aan te brengen in het identificeren en ontwikkelen van talent, waarbij zowel sportpotentieel als academisch potentieel wordt vergroot
- Doelgroep:** (sport)docenten en scholen, en de leerlingen van deze scholen in Tameside.
- Methode:** Een systematische methode om talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Methode is gerelateerd aan bovengenoemde PESSCL-Strategy. Het gaat hier dus om een regionale invulling van een landelijk initiatief. Ook hier wordt de methode stap voor stap doorlopen.
- Eigenaar:** Tameside Metropolitan Borough
- Partners:** niet bekend.
- Uitvoering:** Zoals gezegd gaat het om een regionale invulling (Tameside-regio) van een landelijk initiatief.
- Beschikbaarheid:** informatie via de website van Tameside Metropolitan Borough.
- Materialen:** Website met beschrijving van te nemen stappen van de interventie.
- Effectiviteit:** Er ligt een stevige theoretische onderbouwing aan ten grondslag.
- Overig:** -
(Bron: Tameside Metropolitan Borough, 2011).

3. SASI Talent Search Program (Australië)

Doelstelling: Identificeren van sporttalenten op scholen in Zuid-Australië.

Doelgroep: leerlingen op alle scholen in Zuid-Australië.

Methode: Sportdocenten op scholen nemen testen af bij hun leerlingen met behulp van materialen die door SASI beschikbaar worden gesteld. De gegevens worden met behulp van spreadsheets genoteerd en kunnen naar SASI worden gestuurd. Wanneer uit deze data blijkt dat een leerling beschikt over de juiste vaardigheden en kwaliteiten om in een bepaalde sport goed te presteren, wordt hij/zij uitgenodigd voor meer tests. Als ook uit deze tests blijkt dat de leerling talent heeft, wordt het talent uitgenodigd deel te nemen aan een programma voor getalenteerde atleten.

Dit programma omvat gespecialiseerde coaching, sportwetenschappelijke en medische ondersteuning en soms ook materiaal. Dit alles opdat het talent zich zo snel mogelijk ontwikkelt. Ook wordt een individueel plan opgesteld passend bij ervaring en niveau van het talent. De gestelde doelen worden bewaakt door de sportvereniging en SASI

Eigenaar: South Australian Sport Institute (SASI), onderdeel van de Zuid-Australische overheid

Partners: State Sporting Association (sportbond van Zuid-Australië)

Uitvoering: In Zuid-Australië. Onduidelijk in welke mate de testen worden afgenomen. Het lijkt vrijwillig.

Beschikbaarheid: Via de website van SASI is informatie beschikbaar.

Materialen: Beschrijving op internet, spreadsheets

Effectiviteit: Er is geen effectstudie gedaan. Er wordt wel een aantal topsporters genoemd dat door deze methode aan de top is gekomen.

Overig: Naast dit programma om talenten op te sporen, biedt SASI ook de mogelijkheid aan talenten om zelf hun scores voor bepaalde tests en andere gegevens aan SASI op te sturen. Voor het testen is een speciale Facebook-applicatie gebouwd ("Rate Yourself Facebook Application"). Het gaat in dit programma niet per se om jongeren die al erg goed zijn in een sport. Er wordt vooral gekeken naar fysieke kenmerken van de jongere en op basis daarvan wordt hij/zij al dan niet uitgenodigd voor opvolgende tests

(Bron: Government of South Australia, 2011)

4. Australian Rugby Platform to Gold – Talent Development Program (Australië)

Doelstelling: Identificeren en ontwikkelen van rugbytalent.

Doelgroep: Australische jongeren die rugbyen.

Methode: 1) Een concept vergelijkbaar met de Centra voor Topsport en Onderwijs in Nederland. Jonge talenten worden getraind tot toprugbyers waarbij ook goed gekeken wordt hoe dit het beste te combineren is met school.

2) Talentidentificatiedagen. Dagen waarop jongeren tussen de 12 en 16 hun talenten kunnen laten zien. Dit gebeurt op scholen of sportclubs. Bijzonder hierbij is dat de gegevens van de gevonden talenten worden geregistreerd en dat vervolgens wordt gemonitord hoe de verdere ontwikkeling van het betreffende talent verloopt

Eigenaar: Australian Rugby Union (ARU)

Partners: Australische rugbyclubs

Uitvoering: Onduidelijk in hoeverre het programma geïmplementeerd is/wordt. Beperkt zich tot rugby.

Beschikbaarheid: Informatie via ARU

Materialen: Beschrijving op internet

Effectiviteit: Niets over bekend

Overig: -

(Bron: ARU, 2010)

5. Topsportscholen en –regeling (België)

- Doelstelling:** Jonge topsporters een klimaat bieden waarin topsport en onderwijs gemakkelijker met elkaar gecombineerd kunnen worden.
- Doelgroep:** Jonge topsporters in Vlaanderen met een zogenaamd statuut topsportbelofte (PO) of een topsportstatuut (VO) (wordt toegekend door sportfederatie en Vlaamse Overheid).
- Methode:** Sporters met een statuut hebben recht op vrijstellingen. Ze hebben twee mogelijkheden: 1) naar regulier onderwijs (met inachtneming van vrijstellingen); 2) naar één van de zes topsportscholen. Elke topsportschool biedt topsportgerelateerde opleidingen op verschillende niveaus (Blos, 2011): 1) ASO (Algemeen Secundair Onderwijs, vergelijkbaar met VWO): 'Wetenschappen-topsport', Moderne Talen-topsport en Wiskunde-topsport. 2) TSO (Technisch Secundair Onderwijs, vergelijkbaar met HAVO) 'Topsport'. 3) BSO (Beroeps Secundair Onderwijs, vergelijkbaar met (V)MBO): 'Topsport-sportinitiatie' of 'Topsport-sportbegeleider' (Blos, 2011; Werksite, 2011). Elke topsportschool beschikt over een topsportschoolcoördinator die de schakel vormt tussen de school, de topsportfederatie, de leerkrachten, de trainers en de leerlingen/topsporters (Blos, 2011).
- Eigenaar:** Blos Agentschap voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openlucht recreatie; ofwel de Sportadministratie van de Vlaamse Overheid
- Partners:** Onduidelijk
- Uitvoering:** Topsportscholen: 12 scholen en 7 internaten in Vlaanderen: Antwerpen (Badminton, Basketbal, Judo, Snowboard, Taekwondo, Tennis, Zwemmen, Voetbal) Brugge (Basketbal, Voetbal, Gymnastiek); Gent (Atletiek, Basketbal, Gymnastiek, Schermen, Boetbal, Wielrennen); Hasselt (Atletiek, Handbal, Golf, Gymnastiek, Voetbal); Leuven (Basketbal, Tafeltennis, Triatlon, Voetbal); Vilvoorde (Volleybal).
- Beschikbaarheid:** via Blos
- Materialen:** Criteria waaraan topsportscholen moeten voldoen
- Effectiviteit:** Niets over bekend
- Overig:** -

Buitenlandse interventies in grote mate vergelijkbaar met Nederlandse interventies

6. Eliteschule des Sports (Duitsland)

Dit zijn scholen die vergelijkbaar zijn met de CTO's in Nederland. Ook hier wordt wonen, leren en sporten met elkaar gecombineerd. Deze scholen moeten aan vergelijkbare eisen voldoen als de CTO's. Zo dienen de sportvoorzieningen en – training op het hoogste bondsniveau aanwezig zijn (Min FKJKS, NordRhein, 2011; Deutscher Sportbund, 2011)

7. NRW Sportschule (Duitsland)

Deze scholen zijn vergelijkbaar met de TopsportTalentscholen in Nederland. Het gaat hier in principe om normale scholen die extra ondersteuning en flexibiliteit bieden aan sporttalenten en topsporters. Op deze NRW Sportschule krijgen de leerlingen extra sportlessen in vergelijking met de reguliere leerlingen. (Min FKJKS, NordRhein, 2011).

8. Sport Étude Concept (Frankrijk)

Het bedrijf biedt twee concepten:

- 1) Leerlingen hebben de mogelijkheid om in een sportcentrum te verblijven. Dit komt sterk overeen met de CTO's.
- 2) Een vorm van e-learning, waarbij sporters worden geholpen met hun huiswerk. Dit onderdeel lijkt op Ruimte voor Talent. (Sport Études Concept, 2011)

9. Premier Elite Athletes Collegiate (PEAC) (Canada)

Het concept van de PEAC-scholen is vergelijkbaar met CSE in Nederland. Op deze PEAC-scholen (private scholen) krijgen leerlingen les in kleine klassen en met veel technische hulpmiddelen (laptop, online lessen etc.). Daarnaast wordt rekening gehouden het sportprogramma van de leerling, doordat er gewerkt wordt met flexibele deadlines. Ook krijgen alle leerlingen op school dagelijks training die toegespitst is op de sport die zij beoefenen. Verder is er voor de leerlingen voedingsadvies en conditie- en krachttraining, specifiek voor hun sport (PEAC, 2011).

10. Sport-études (Canada)

Het programma Sport-études is vergelijkbaar met de programma's op TopsportTalentScholen en CTO's. Sport-études bestaat in Québec en wordt geïnitieerd door het Ministerie van Educatie, Recreatie en Sport, dat hiermee scholen in staat stelt sporttalenten aan te nemen en bij hun sport te ondersteunen. De scholen in Québec dienen aan zwaardere eisen te voldoen dan de Nederlandse TopsportTalentScholen en CTO's. Zo is in de regeling precies omschreven hoeveel uur per jaar en per dag de school voor sport moet open laten. Ook is de school verplicht om pedagogische ondersteuning te bieden en om flexibel om te gaan met absentie door deelname aan de sportcompetitie. Een "Sport-études"-school moet minstens 25 topsport-/talentleerlingen hebben. Er zijn in Québec 49 onderwijsinstellingen die hieraan meedoen. Ook de eisen aan de leerlingen en de taken/verantwoordelijkheden van de sportbonden en -verenigingen worden binnen Sport-études duidelijk omschreven. (Min. ELS, 2011).